

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
KULTUURITEADUSTE INSTITUUT
KIRJANDUSE JA TEATRITADUSE OSAKOND

Catlyn Rebas

EESTI NOORSOOTEATRI REPERTUAARIANALÜÜS 2019–2023

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Hedi-Liis Toome, PhD

Tartu 2025

Olen bakalaureusetöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Catlyn Rebas

(allkiri)

..... (kuupäev)

Annotatsioon. Eesti Noorsooteatri repertuaarianalüüs 2019–2023.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida Eesti Noorsooteatri repertuaari ajavahemikul 2019–2023. Valitud on ajaperiood 2019–2023, kuna see sisaldab nii aega enne kui ka peale koroonapandeemiat, mis annab ka läbilõike, kuidas teater koroonapandeemiast ja sellest tingitud kriisist on taastunud. Töös teostati repertuaariuurimust, mille läbiviimisel toetuti Hans van Maaneni teosele „How to study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values” (2009). Sellest tulenevalt sai analüüsi jagada loomisega, vahendamise ja ekspluateerimisega ning publikuga seotud aspektideks. Töö käigus sai ülevaate milline on Eesti Noorsooteatri teatristatistika lavastuste, etenduste ja külastatavuste võrdluses ja millised teatritüübid, -žanrid ja autorid domineerivad Eesti Noorsooteatri repertuaaris.

Märksõnad: Eesti Noorsooteater, repertuaar, statistika, noore vaataja teater

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Ülevaade Eesti Noorsooteatri kunstilistest vaadetest ja eesmärkidest repertuaarile	7
2. Noore vaataja teater	10
2.1. Lasteteatri ja noore vaataja teatri mõisted.....	10
2.2. Noore vaataja teatri erisused täiskasvanutele suunatud teatrist	12
3. Bakalaureusetöö metoodika.....	14
4. Analüüs	17
4.1. Loomisega seotud aspektid	17
4.2. Lavastuste vahendamise ja ekspluateerimisega seotud aspektid	22
4.3. Publikuga seotud aspektid.....	40
Kokkuvõte.....	51
Kasutatud kirjandus	54
Summary	60
Lisa: Eesti Noorsooteatri 2019–2023 repertuaaris esinevad autorid/dramatiseerijad	63

Sissejuhatus

Alljärgnev bakalaureusetöö keskendub Eesti Noorsooteatri ajavahemiku 2019–2023 repertuaari analüüsimisele. Eesmärk on uurida teatri poolt nimetatud perioodil esietendatud, aga ka kauem kavas olnud lavastusi, esinevaid teatritüüpe, žanriliselt lavastuste jagunemist. Lisaks vaadatakse töös, milliseid lavastusi mängitakse erinevates Eesti Noorsooteatri saalides. Töö siht on mõista, millised olid teatri suundumused ja põhilised hoiakud perioodil 2019–2023. Repertuaari uurides püütakse leida korduvaid elemente, fikseerida domineerivad mustrid ja vaadata, millises suunas teater proovib enda repertuaariga suunduda.

Eesti Noorsooteater nendib enda koduleheküljel, et nende teater on teistest Eestis tegutsevatest etendusasutustest eripärasem justnimelt sellepärast, nende repertuaaris on püsivalt nii visuaalteatri- kui ka nukuteatrilavastusi. Samuti tõdetakse, et nende jaoks on tähtis kontakt noore vaatajaga ning neil on soov äratada igas vanusegrupis oleval vaatajal noorus ja arenemishimu. (NT Eesti Noorsooteater, Teatrist) Töös ongi eesmärk leida, kas need suundumused ja hoiakud tulevad ka repertuaari kaudu esile.

Töö uurimismeetodiks on repertuaariuurimus. Sven Karja on enda doktoritöös seletanud, et repertuaariuurimuse põhiliseks teostusviisiks on võrdlemine ja korduste fikseerimine. Nii hakkavad välja paistma seosed ja kordused repertuaaris, millest tulenevalt on võimalik teha üldisemaid järeldusi teatri kunstiliste vaadete kohta. (Karja 2020: 18–19) Eesmärk on töö teostamiseks fikseerida erinevad kordused ja võrrelda neid teiste seostega, mis repertuaari uurides tekivad. Selleks kasutatakse teoreetiliseks alusmaterjaliks Hans van Maaneni teost „How to study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values” (2009). Töö analüüsi osas on lähtutud Maaneni liigitusest ja sellest tulenevalt jaotub see:

- 1) loomisega seotud aspektideks;
- 2) lavastuste vahendamine ja ekspluateerimisega seotud aspektideks;
- 3) publikuga seotud aspektideks. (Van Maanen 2009: 12 viidatud Karja 2017: 46–47 kaudu)

Varem on tehtud sarnaseid uurimusi kogu eesti teatrite repertuaaride kohta, näiteks nagu Tartu Ülikoolis kaitstud Silja Kanarbiku bakalaureusetöö „Eesti teatrite repertuaarianalüüs aastail 2000–2005” (2010). Lähiaastate jooksul on kaitstud bakalaureusetöödest sarnaseimad Helen Kivi „Maakonna teatrielu Hiiumaa näitel” (2019) ja Lauren Paade „Teatritegevus Valga ja Rapla maakonnas aastatel 2019–2021” (2024). Samuti vaatleb Sven Karja repertuaari enda doktoritöös „Eesti teatrite repertuaar aastatel 1986–2006”. Eesti Noorsooteatrist on teinud magistritöö Marleen Pärn, mis kannab nime „Eesti Noorsooteatri sihtgrupiline analüüs” (2024). Seega arvestatakse töös varasemate uurimustega, kuid siinne töö keskendub Eesti Noorsooteatri kogu vaadeldava perioodi repertuaari ja sealsete avalduvate erisuste uurimisele.

Uuritav teema on oluline, sest Eesti Noorsooteater on ainukene teater Eestis, mis otseselt suunatud noorele vaatajale. Tähtis on teada, missuguse repertuaari kaudu kasvatatakse tulevasi teatrikülastajaid ja missugust teatrit pakutakse nooremale vaatajale. Samuti on huvipakkuv, millistest teatri pakutavatest lavastustest on publik ise kõige rohkem huvitatud. Seega on tööl teatriteaduse seisukohalt praktiline väärtus. Teema valik on ka autori jaoks oluline, sest noore vaataja teater on uurijat ka ise pikemalt köitnud.

Bakalaureusetöö uurimisküsimused on püstitatud järgmiselt:

- 1) milline on Eesti Noorsooteatri teatristatistika lavastuste, etenduste ja külastatavuste võrdluses?
- 2) millised teatritüübid, -žanrid ja autorid domineerivad Eesti Noorsooteatri repertuaaris?

Töö jaotub kolmeks osaks. Esimeses peatükis tutvustatakse Eesti Noorsooteatrit kunstilisi vaateid ja teatri enda poolt kehtestatud eesmärged repertuaari koostamisel. Teine peatükk selgitab, mis on noore vaataja teater. Kolmandas peatükis tutvustatakse Hans van Maaneni teoreetilisi lähtekohti, millest töö analüüsi puhul lähtutakse. Seejärel neljandas peatükis analüüsitakse Maaneni teooriast tulenevalt repertuaari loomise, lavastuste vahendamise ja ekspuuteerimisega ning publikuga seotud aspektide kaudu. Analüüsi ei arvestata sisse teatri külalisedendusi ja ringreisidel toimunud etendusi. Andmed, mida töö analüüsimisel kasutatakse, pärinevad Eesti Teatri Agentuurist.

1. Ülevaade Eesti Noorsooteatri kunstilistest vaadetest ja eesmärkidest repertuaarile

Eesti Noorsooteater tutvustab ennast kui ainukest teatrit Eestis, mille repertuaaris on püsivalt nii visuaalteatrilavastusi kui ka nukuteatrilavastusi. Nende hoidmine ja arendamine on teatri jaoks oluline ning kindlasti peetakse neid üheks osaks oma identiteedist. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Teatrist) Sellise erisuse pärast võibki pidada teatrit teistest etendusasutustest erinevaks ja teist samasuguse funktsiooniga konkureerivat teatrit Eestis ei ole. Sellest tulenevalt on ka valitud töö vaatluse alla justnimelt Eesti Noorsooteater.

Järgnevalt seletatakse lahti visuaalteatri ja nukuteatri mõisted. Madli Pesti seletab enda artiklis, et visuaalteatrit on võimalik tõlgendada väga erinevalt, kuid siiski ühendab seda arusaam, et sellises teatris on esiplaanil pilt, mitte nii väga tekst. Samuti proovitakse vahendada lugusid, mis on arusaadavad ükskõik missuguses vanuses või taustaga vaatajale ning tähtsaks peetakse ka optilise elamuse pakkumist. (Pesti 2013) Seega on oluline justnimelt visuaalsus ja selle kaudu loo jutustamine. Omakorda aga võib nukuteatrit defineerida kui teatriliiki, kus näitlejale saab lavapartneriks näotu või näoga ese. Tänapäeval on ka nukuteatri piirid läinud väga laiahaardeliseks ning ühtset definitsiooni on keeruline leida. Sageli on näha, et selle lavastusliigi puhul ühendatakse omavahel nii kaasaegne tants, draama kui ka mutimeedia. (Keller, Õispuu 2007)

Niisiis on väga mõistetav, miks on Eesti Noorsooteater valinud omavahel ühendamiseks visuaalteatri ja nukuteatri. Mõlemad lavastusliigid omavad suurt ühisosa just pildilisel tähtsusel ja selle kaudu toimub emotsioonide ning mõtete edastamine. See on ka arusaadav, sest Eesti Noorsooteater tahab pakkuda samuti alles väga väikestele lastele teatrielamust ja neile ongi raske rääkida lugu otse, nagu tehakse seda klassikalises draamas. Visuaalsete vahendite kaudu saab noore vaatajaga paremini ühenduse luua ja niiviisi on rohkem võimalik elamuslikkust pakkuda.

Repertuaarianalüüs koostatakse ajavahemikku 2019–2023 kohta. Seega tuleb tutvuda Eesti Noorsooteatri 2016–2019 ja 2021–2024 hooegadeks koostatud arengukavadega, et leida, missugused olid repertuaarile teatri enda pool määratletud eeltingimused. Tähelepanu tuleb ka pöörata asjaolule, et esimene arengukava on koostatud Taavi Tõnissoni kunstilise juhi ametiajal ja teine Mirko Rajase perioodil.

Eesmärk repertuaarile, mida leiab nii Tõnissoni kui ka Rajase ametiajal koostatud arengukavast on nimelt see, et repertuaari valikul saaksid kaasa rääkida kõik teatris töötavad inimesed (SA NUKU arengukava 2016–2019: 2). Sama punkti leiab ka järgmiseks hooajaks koostatud arengukavast (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 3). Niisiis leiavad mõlemad kunstilised juhid, et nendel ei peaks olema täielik sõnaõigus repertuaari koostamisele, vaid ka kõik teised teatris töötavad inimesed on oodatud arvamust avaldama.

Oluline on ka teada, et repertuaari valikul arvestatakse Eesti koolides kehtivate õppekavadega ja teatri eesmärk on noort vaatajat enda tegevustega toetada ning visuaalsete kujundite kaudu arendada ja aidata täisväärtuslikuks kodanikuks kasvamise protsessi. Lisaks peetakse enda kui teatri üheks tugevuseks justnimelt laia repertuaarivalikut (SA NUKU arengukava 2016–2019: 3–4).

2016–2019 arengukavas tundis teater muret ruumipuuduse ja sellest tulenevalt kannatava repertuaari pärast. Murekoha lahendamist nähti 2016. aastal sügisel valminud Ferdinandi saali avamisest. (SA NUKU arengukava 2016–2019: 5) Töös vaadeldavaks ajaperioodiks on juba Ferdinandi saal valminud ning kasutuses. Kuna teater tundis, et saali puuduse tõttu on nende repertuaar kesisem, siis sellest tulenevalt pööratakse ka tähelepanu, missuguseid lavastusi mängitakse Ferdinandi saalis ja kui palju 400-kohalist teatrisaali tegelikult publik külastab.

2016–2019 arengukavas on murena välja toodud veel vähene nuku- ja visuaalteatrilavastuste hulk, mis oleks suunatud täiskasvanud vaatajaskonnale. Samuti tunti, et repertuaar on osaliselt vananenud ja tasakaalust väljas. (SA NUKU arengukava 2016–2019: 5–6) Uues 2021–2024 ajaperioodiks Mirko Rajase kunstilise juhi ametiajal koostatud arengukavas on seevastu võetud mõõdikuks, et igal aastal esietenduks vähemalt üks lavastus igale vanusegrupile ja repertuaaris üldiselt oleks kõikidele vaatajatele materjali. Lisaks vanusegruppidele arvestatakse

(visuaal)teatrivormide kasutamist, paralleel-lavastusi, alusmaterjalide valikut (sealhulgas päritolu, teemasid jne), ühiskonna ootuseid teatrile ning töötajate ja muid arenguvajadusi. (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 7)

Lisaks kui kõrvutada 2016–2019 ja 2021–2024 hooegadeks koostatud arengukavad, siis eristub justnimelt missioonist, et Tõnissoni ametiajal on rohkem pööratud rõhku täisväärtusliku õnneliku inimese ja ühiskonna kujundamine ja arendamisele (SA NUKU arengukava 2016–2019: 1). Hilisemas arengukavas, mille koostamise hetkel on kunstilise juhi ametis Rajas, on konkreetsemalt välja toodud rõhuasetus kujundada noore inimese kultuuriruumi ja luua kontakt noore vaatajaga. Toonitatakse küll, et teatrit tehakse kõigile vanusegruppidele, kuid noore vaataja teatri mõiste kõlab selgemalt ja konkreetsemalt arengukavas 2021–2024. Noore vaataja mõistet ja tähtsust on lausa rõhutatud nii missioonis kui ka visioonis. (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 1)

SA NUKU arengukavas on välja toodud nõrkustena, et täiskasvanutele ei ole repertuaaris eriti palju suunatud nuku- ja visuaalteatrilavastusi. Samuti, kuigi teatril ka on ka täiskasvanutele suunatud lavastusi, siis inimesed peavad teatrit ikkagi eelkõige noore vaataja teatriks. (SA NUKU arengukava 2016–2019: 5–6) Vaadates Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024, siis otseselt ei ole sellised murekohti välja toodud. Sellest võib oletada, et uus kunstiline juht Mirko Rajas võttis ülesandeks need nõrkused kõrvaldada ja murda teatri varasemat kuvandit (nt teatri nimevahetus) ja pakkuda ka rohkem lavastusi täiskasvanud publikule. Nendest repertuaarile seatud tingimustest lähtuvalt vaadatakse ka siin töös, kas teatri enda seatud eesmärgid repertuaarile ka reaalsuses kajastuvad või jäävad need ainult arengukavade tasandile.

2. Noore vaataja teater

2.1. Lasteteatri ja noore vaataja teatri mõisted

Eesti Noorsooteatris ei tehta mitte ainult visuaalteatrit, vaid püsivalt pööratakse tähelepanu ka nooremale vaatajaskonnale. Teater on endale eesmärgiks seadnud: „Toetada kõrge professionaalse tasemega teatri alaste tegevuste kaudu noore inimese täisväärtuslikku vaimset arengut, peegeldada tema elutunnetust, ning aidata tundma õppida iseennast ja ümbritsevat, olles tema loomingulisuse äratajaks ja ärgitajaks, kõnetades seejuures ka teisi vanusegruppe” (Sihtasutuse Eesti Noorsooteater põhikiri: 1).

Täpsema definitsiooni kohaselt peetakse noore vaataja teatriks sellist teatrit, kes on suunanud enda vaatajaskonnaks lapsed või noored. Termin kõnekeelseks sünonüümiks peetakse lasteteatrit. (Teatriterminoloogia sõnastik 2025: *noore vaataja teater*) Tegelikult ongi terminit lasteteater keeruline ühtselt defineerida ja sageli kasutatakse seda ekslikult kooliteatri või draamaõpetuse tundide tähenduses. Siiski on ka õige tähistada selle terminiga lavastusi, mida täiskasvanud kutselised näitlejad etendavad noorele vaatajale. (Hein 2014: 15 viidatud Rämmann 2016: 7 kaudu)

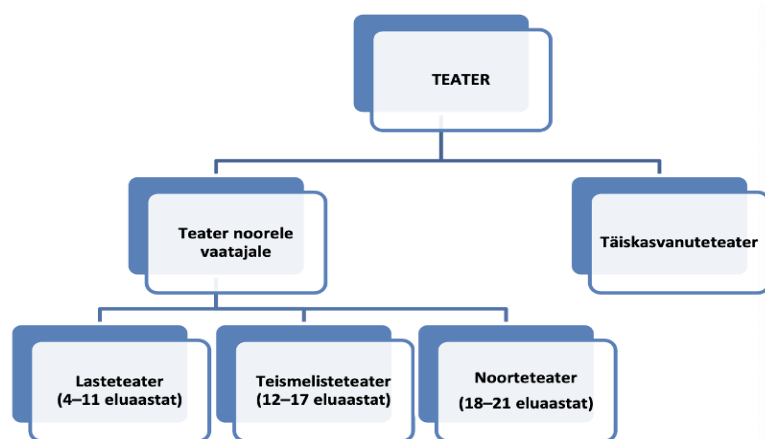
Selline erisus teeb Eesti Noorsooteatri jälle teistest omapärasemaks etendusasutuseks, sest üheski teises Eesti riiklikus sihtasutuses ei pöörata tähelepanu nii järjepidevalt ning palju lastest ja noortest koosnevale publikule, kui nemad seda teevad. Samuti ei defineeri ükski teine teater ennast noore vaataja teatriks. Püsivalt on erinevate Eesti teatrite mängukavades muidugi lastelavastusi, kuid nii järjepidevalt ja sellises mahus, nagu teeb seda Eesti Noorsooteater, pole.

Siiski ei tohiks unustada, et tegelikult on Eestis ka teisi teatreid (enamasti era- või projektiteatrid), kes pakuvad lavastusi noorele vaatajale. Rahvusvahelise ühenduse ASSITEJ (Association Internationale du Theatre pour l'Enfance et la Jeunesse) andmetel on Eestis nende rühmituse liikmetena teatriorganisatsioonid, mis on suunatud lastele, järgmised: Big Wolf Company, Eesti Noorsooteater, Heino Seljamaa Teater Kohvris, Kuressaare teater, Lasteteater Sõber, Miksteater, Narva Teater Ilmarine, Pereteater Lendav Lehm, Piip ja Tuut Teater, Rahvusoper Estonia, Rännakteater Vaba Vanker, Tartu Tantsuakadeemia, Teater Tuuleveski,

Teatribuss, Tsirkusestudio Folie, VAT Teater. (ASSITEJ Eesti Keskus) Samuti on ka suuremate teatrite repertuaarides püsivalt lastele suunatud lavastusi. Sellisteks teatriteks on näiteks nii Rakvere teater, Enda kui ka Ugala. (Eesti Teatri Agentuur)

Teatri missiooni hulka kuulub kontakti otsimine noore vaatajaga, kuid samal ajal ei unusta nad ka teisi vanusegruppe. Nende lavastused proovivad ühendada noorust ja arenemishimu ning üritavad seda sütitada nii noorukite kui ka täiskasvanute seas. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Missioon ja visioon)

Niisiis põhjendab teatri missioon, miks räägitakse noore vaataja teatrist, mitte lasteteatrist. Nimelt, noore vaataja teatri termini kasutamine annab laiemat sihtgrupilist piiritlemist kui lasteteater (vt joonis 1).

Joonis 1. Teatri sihtgrupiline liigitus (Rämmann 2016: 10)

Joonis 1 selgitab, et teater noorele vaatajale ehk noore vaataja teater jaguneb sisemisest liigitusest sihtgruppide põhiselt lasteteatriks (suunatud 4–11 eluaastastele), teismelisteatriks (suunatud 12–17 eluaastastele) ja noorteteatriks (suunatud 18–21 eluaastastele). Eraldi noore vaataja teatrist väljapoole loetakse täiskasvanuteatrit, mille sihtrühmaks on 21+ eluaastased inimesed. Joonise järgi saaks sihtgrupipõhiselt lasteteatriks pidada ainult 4–11-aastastele suunatud teatrit ja seega oleks seda mõistet Eesti Noorsooteatri kontekstis vale kasutada, sest nende eesmärgiks on justnimelt pakkuda teatrielamust igale sihtrühmale, mitte ainult ainult 4–11-aastastele. Lasteteatri termin eristab ainult täiskasvanuid lastest, kuid jätab selgusetuks, kas

kaasatud on ka näiteks teismelised (Rämmann 2016: 8). Nii ei eksitata teatrikülastajaid ja proovitakse ka lahti murda teatri varasemast reputatsioonist kui ainult lastele suunatud lavastuste pakkujast.

2.2. Noore vaataja teatri erisused täiskasvanutele suunatud teatrist

Noore vaataja teater on tegelikult väga mitmekülgne ja leidlikkuse suures. Lavastusliikidest leiab väheseid, mida sellele sihtgrupile mõeldud teatris ei tehtaks. Vastupidi, noorele vaatajale tehakse nii sõna-, objekti-, heli-, tantsu-, klouni-, pantomiimi- ja mustkunsti- ning varjuteatrit kui ka tsirkuselavastusi. Lisaks leiab Eva-Liisa Linder, et noore vaataja teater pole enam ammu kõigest nukuteatri piirides ja kasutusele on tulnud nii nüüdistants kui ka teadusteater. (Linder 2012: 31) Noore vaataja teater võib seega olla nii klassikaline sõnalavastus kui ka visuaalselt rikastatud segažanrisse kuuluv lavateos. Seega ei tohiks žanrilistes määratlustes noore vaataja teatrit kindlasti ühekülsemaks pidada. Vastupidi, sellele sihtrühmale suunatud lavastused võivad olla sünteesitumad ja žanriliselt isegi rikkamad.

Vaadates, milliseid teemasid kajastavad noore vaataja teatri lavastused, siis näiteks 4–11 aasta vanusele vaatajaskonnale mõeldud lavateostes märkabki enamasti, kuidas tegeletakse lastele omase keskkonna loomise ja sealsete sündmuste kajastamisega. Lapse mäng on fantaasiarikas ja sellest inspireerituna võivadki lavastuste tegelasteks olla antropomorfiseeritud nukud, esemed jms sattununa fantaasiarikastesse seiklustesse. Sellistes eluaastates lastele on kõige huvipakkuvamad justnimelt kõik teemad, mis on seotud fantaasia, seikluse, müütide, legendide ja kangelaestegudega. Samuti rõhutakse moraale ja tegema vahet hea ja halva. (Davis, Evans 1987: 62, 66; Goldberg 1974: 81–82 viidatud Rämmann 2016: 14 kaudu)

Noore vaataja teatris, mille sihtrühmaks on täpsemini noored, siis sealsed käsitletavat teemad võivad aga juba sarnaneda täiskasvanutele pakutavaga. Erisus tekib aga vaadates, kui süvitsi teemakäsitlustega minnakse ja kuidas oleks see sihtrühmale aktsepteeritav. Näiteks võib leida noorteteatris ka seksuaalsust, vägivalda ja abieluprobleeme kajastavaid teemasid, kuid kindlasti on täiskasvanutele mõeldud lavastustes need teemad läbivamad rohkem süvitsi. (Rämmann 2016: 14) Näitena võibki tuua 2021. aastal Eesti Noorsooteatris esietendunud lavastuse „Teises

toas”, kus kajastatakse koduvägivalda. Sihtgrupiks on teater pakkunud noored alates 13. eluaastast ja samuti on see sobilik täiskasvanutele. Erisus tuleb aga sellest, et esimest vaatust mängitakse kahes eraldi saalis. Esimesse saali on jaotatud 13–18-aastased ning teises saalis on täiskasvanud. (NT Eesti Noorsooteater, Teises Toas) Vaatajaskonna kahte saali jaotamine näitabki, kui süvitsi erinevates sihtgruppides teemasid käsitletakse.

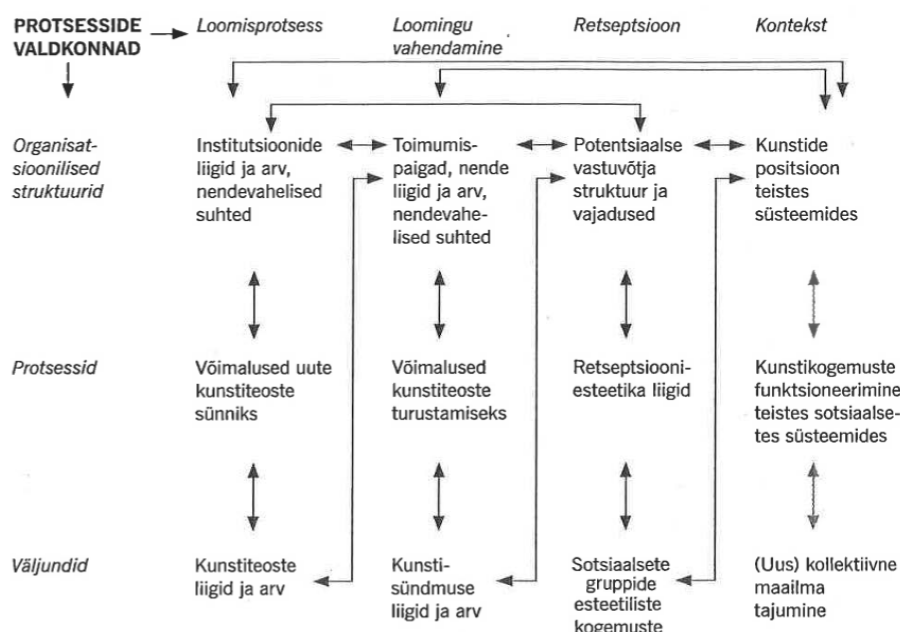
Noore vaataja teatri lavastuste erisuseks võib aga olla etenduse kestus. Kui noortelavastused võivad kesta sama kaua kui täiskasvanute omad, siis lapsed seevastu ei jaksu nii kaua samas kohas olla ja keskenduda. Põhjuseks on vanusest tulenev tähelepanu- ja keskendumisvõime erisus. (Rämmann 2016: 14) Kõige pisematest vaatajatest kuni 8-aastaste teatrikülastajateni tulebki lavastuste pikkuse juures meeles pidada, et liiga pikad monoloogid või dialoogid tekitavad vaatajas tüdimust. Lool tuleb seevastu rõhku pöörata huvitavatele keerdkäikudele ja oluline on rütm, mis on lavastuse situatsioonide vahel. (Davis, Evans 1987: 62, 66; Goldberg 1974: 81–82 viidatud Rämmann 2016: 14 kaudu)

3. Bakalaureusetöö metoodika

Hans Van Maaneni teos „How to Study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic values” (2009) on teoreetiline alus, millele töös repertuaarianalüüsi koostades toetutakse. Eelnevalt on temale toetunud nii Sven Karja enda doktoritöös kui ka teatriteaduse bakalaureusetöös 2019. aastal Helen Kivi ja 2024. aastal Lauren Paade. Siinne peatükk tutvustab, millest Maaneni teoreetiline struktuur koosneb.

Kõige paremini kirjeldab Van Maaneni teooriat skeem (joonis 2), mille abil on paremini mõistetav kunstiteose loomine ja vastuvõtt. Nimelt jagab Maanen loomise ja vastuvõtu esialgu neljaks alamsüsteemiks: loomisprotsessiks, loomingu levitamiseks, retseptsiooniks ehk vastuvõtuks ja ühiskondlikuks kontekstiks ehk kuhu hiljem kunstiteos paigutub. Eelnevalt nimetatud osad paiknevad skeemi ülemises servas, horisontaalteljel. Alamsüsteeme mõjutavad omakorda üksikkomponendid: organisatsioonilised struktuurid, protsessid ja väljundid. Skeemil asuvad need vasakul vertikaalteljel. Joonisel on kõik alaliigid ühendatud nooltega, mis viitavad valdkondade omavahelistele suhetele. (Van Maanen 2009: 11–12)

Joonise üldine ülesanne ei ole ainuüksi selgitada, millistest osadest kunstiteose loomeprotsess koosneb, vaid see on mudel kogu protsessist. See hõlmab endaga kogu loomingu faasi, levitamist ja vastuvõttu ning hiljem ühiskondlikku konteksti paigutumist. Nii tekib võimalus kunstiteose loomist käsitleda kui protsessi, mis läbib erinevaid arenguetappe. (Van Maanen 2009: 13)

Joonis 2. Kunstiilma tasandite toimimise suhted ja funktsioonid (Van Maanen 2009: 12, viidatud Karja 2017: 46 kaudu)

Alamsüsteemide ja üksikkomponentide lõikumised tekitavad lõimumisi, mis annavad võimaluse nii kirjeldada kui ka analüüsida loomisprotsessi, vahendamist, retseptiooniprotsessi ja konteksti kujunemist üksikute arenguetappide kaupa (Van Maanen 2009: 12 viidatud Karja 2017: 4 kaudu). Teatri analüüsimisel tähendab see seda, et võimalik on keskenduda aspektidele nagu:

1. Loomisega seotud aspektid: institutsioonide tüübid, hulk, nende omavahelised suhted ja muutumine, teatrite hooned ja muud mängupaigad (potentsiaalsed etenduskohad ja prooviruumid) ning üldine materaal-tehniline baas, truppide suurus ja erialane ettevalmistus; esteetilised printsiibid; lavastuste hulk, žanriline jaotus.
2. Vahendamisega seotud aspektid: mängupaikade asukoht ja suurus; teoste turundamine, müük, reklaam; etenduste hulk ja tüübid, nende sündmuslikkuse erikaal, teatri imago.
3. Publikuga seotud aspektid: potentsiaalse publiku hulk, struktuur, paiknemine; retseptioonistrateegiad; teatrielamuste tüübid, eri sihtrühmade väljakujunemine.
4. Teatriväljaga seotud aspektid: teatri positsioon ühiskonnas võrdluses teiste kunstiliikidega; kunstilise kogemuse funktsioneerimine laiemas ühiskondlikus kontekstis; teatri võimalused

oma vaatajale uuelaadse tajukogemuse pakkumisel. (Van Maanen 2009: 12 viidatud Karja 2017: 46–47 kaudu)

Niisiis on tegelikult selle skeemi ülesanne suuremas plaanis tuvasta kunstimaailma erinevate osade toimimist ja lõimumist ning selle tulemusena muutub kogu kunstiilma toimimine protsessiks. Alguse saab see kunstiteose tegemisest, seejärel läbib skeemil näidatud erinevaid etappe ja lõppeb omakorda ühiskondliku konteksti paigutumisega. (Van Maanen 2009: 13) Sellest tulenevalt analüüsitakse Eesti Noorsooteatri 2019–2023 repertuaari.

Järgnevates peatükkides seotakse loomisega seotud aspektide analüüsis institutsiooni muutumine, võimalused, millistel tingimustel saavad kunstiteosed realiseeruda, vaadatakse teatri saale ja suurust, kui suur on trupp ja lavastajate osakaal. Vahendamise ja ekspuuteerimisega seotud aspektide juures uuritakse etenduste hulka ja tüüpe, uuslavastusi ning autoreid, kelle tekste teatris mängitakse. Eraldi vaadeldakse ka publikuga seotud aspekte, kus analüüsitakse etenduste külastatavust nii hooegade kui ka saalide kaupa ning millistele sihtgruppidele ja kui palju lavastusi suunati vaadeldaval perioodil.

4. Analüüs

Analüüsi eesmärk on leida, milline on Eesti Noorsooteatri teatristatistika lavastuste, etenduste ja külastatavuste võrdluses. Samuti vaadatakse, millised teatritüübid, -žanrid ja autorid domineerivad repertuaaris. Selleks on eelkõige uuritud Eesti Teatri Agentuuri poolt välja antud uurimise all oleva teatri teatristatistikat perioodil 2019–2023. Valitud on justnimelt ajaperiood 2019–2023, kuna see sisaldab nii aega enne kui ka peale koroonapandeemiat. Paremaks mõistmiseks, kuidas teater koroonapandeemiast ja sellest tingitud kriisist on taastunud, oleks olnud hea ka uurimusse kaasata 2024. aasta hooaeg. 2024. aasta andmete kättesaamatuse tõttu tuli piirduda viieaastase perioodiga. Analüüs jaotub loomisega, vahendamise ja eksploatatsiooniga ning publikuga seotud aspektideks.

4.1. Loomisega seotud aspektid

Eesti Noorsooteater sai alguse 1952. aastal ja esialgne teatri nimi oli Eesti Vabariiklik Nukuteater (NT veebileht: Eesti Noorsooteater Eesti noorsooteatrite ajalootaust). Esialgu teatril oma maja puudus ning kasutati Draamateatri majas asuvat väikest ruumi, kus varem toimusid Draamateatri nukutrupi etendused. Teiseks etenduspaigaks oli Estonia. Lisaks mängiti etendusi erinevates maakondade koolides, sh ka Tallinnas. Teatrile eraldati ka mõned toad tänapäeval Teatri- ja Muusikamuuseumile kuuluvast hoonest, mis sellel ajal seisid tühjana. 50ndate teises pooles saadi statsionaarseks etenduspaigaks Lai tn 1 majas asuvad osad ruumid, kuid ruumipuudus siiski jäi. 1964. aasta teatrihooaega alustati uutest põhjalikult remonditud ja ümberehitatud ruumidest, kuid teatril oli nappus tehnilistest vahenditest. (Värk 2004)

90-ndatest sai Nukuteater enda valdusesse täielikult Lai tn 1 maja, kus ka tänini tegutsetakse (Värk 2004). Eesti Noorsooteater asub Lai 1 / Nunne 4 tänaval Tallinna vanalinnas. 2000. aastal asus kunstiliseks juhiks Andres Dvinjaninov ja hakati püüdlema kunstiliste vaadete poolest teatri poole, mis on suunatud noortele. Seega loobuti spetsiifilisest ainult nukuteatri kuvandist. (Värk 2004)

Maja, mida praegu tunneme Eesti Noorsooteatrina, sai enda praeguse väljanägemise tegelikult 2001–2003 toimunud renoveerimise käigus. Taastati nii teatri välisilme kui ka 200-kohaline teatrisaal. 2006. aastal sai teater endale ajutise 620-kohalise õuesaali, mis hiljem ümber ehitati ja laiendati Lai tn 1 ja 3 hoonetega, mille tulemusena 2010. aastast on teater ja muuseum omavahel ühendatud. 2016. aastal toimusid teatris taas juurdeehitustööd ja nii sai teater endale Ferdinandi-nimelise saali. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Nukuteatri hoone (Lai tn 1 ja 3) ajalugu) Kokku on Eesti Noorsooteatris neli saali. Nende eripäradest ja suurustest räägitakse lähemalt järgmises peatükis.

2010. aastast hakkas teatri kõrval tegutsema nukukunsti keskus ja muuseum ning kõik kolm asutust koondusid nime alla NUKU. 2013. aastast juhtis teatrit Joonas Tartu. 2013–2017 oli teatri kunstiliseks juhiks Taavi Tõnisson ja 2017. aastast Mirko Rajas. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Teatrist) 12. märtsil 2024 valis Eesti Noorsooteatri sihtasutuse nõukogu uueks teatrijuhiks Leino Rei. Ametisse asus ta 2024. aasta aprilli keskpaigast. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Eesti Noorsooteatri uueks juhiks valiti Leino Rei)

2020. aastast kannab teater uut nime Eesti Noorsooteater. Nimelt nimetati ühtset koondnimetust kandev sihtasutus NUKU ümber Eesti Noorsooteatriks. Nimevahetust põhjendatigi, et aastatega on teater kujunenud pigem visuaalteatriks ja noore vaataja teatriks, mitte ei püüelda ainuüksi enam pelgalt nukuteatri poole. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Teatrist)

SA Eesti Noorsooteater on riigi asutatud sihtasutusena töötav professionaalne nuku- ja visuaalteater. See tähendab seda, et teater saab kultuuriministeriumilt enda eelarvesse tegevuste läbiviimiseks toetust. Tegevustoetuse eesmärk on etendusasutuste põhikirjaliste eesmärkide täitmise tagamine (Kultuuriministerium: *Etendus kunsti valdkonna rahastamine*). Nii on teatril kindel sissetulek peale piletitulude ja sponsorite, kes aitab teatri toimimisele kaasa.

Nagu juba eelnevalt mainitud, siis teatri hooned paiknevad tänapäeval Lai 1 / Nunne 4 tänaval Tallinna vanalinnas. Teatri hea asukoht annab samuti eeliseid suuremaarvuliseks külastatavuseks. Tallinnas ja Harjumaal on palju lasteaedu ja koole, kust saavad tulla potentsiaalsed teatrikülastajad. Samuti on Tallinn pealinn, mis tähendab, et linnasiseselt publiku

leidmine ei tohiks olla keeruline. Samuti on linna ümber lühikese bussisõidu kaugusel lasteaedasad ja koole, kust võib tulla veel potentsiaalseid külastajaid.

Uurides, kuidas on aastate lõikes moodustatud Eesti Noorsooteatri trupp, siis selgus, et tegelikult trupi liikmete arv muutub kõige rohkem vaadeldava perioodi viimasel kahel hooajal (vt tabel 1).

Aasta	Koosseisulised näitlejad	Lepingulised näitlejad ja esitajad	Kokku
2019	22	2	24
2020	22	2	24
2021	22	2	24
2022	20	33	53
2023	19	37	56

Tabel 1. Eesti Noorsooteatri trupi jagunemine aastatel 2019–2023.

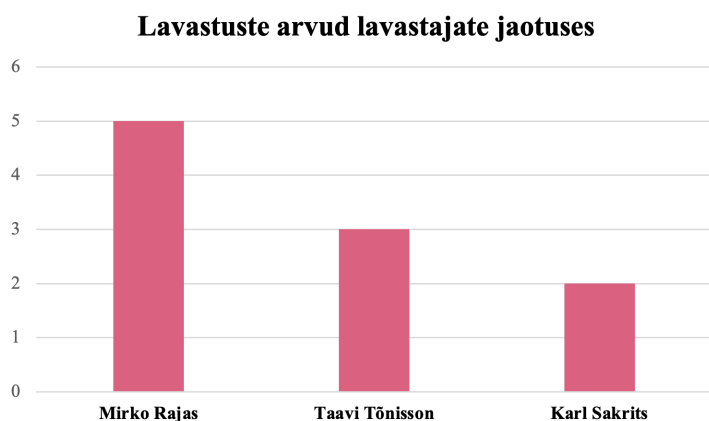
Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Koosseisuliste näitlejate arvu hoiab teater vaadeldaval perioodil algusaastatel üldjoontes stabiilsena. 2021. aastal kuulub näitleja Lee Trei koosseisuliste näitlejate hulka, kuid 2022. aastal muutub ta lepinguliseks näitlejaks ja lisaks ei jätkata peale 2021. aasta hooaega teatris näitlejana Liivika Hanstin (Eesti Teatri Agentuur). Nendest muutustest tulenevalt ongi tabelist 1 näha, miks on koosseisuliste näitlejate arv 2022. aastaks kahe võrra langenud.

Samuti toimuvad muudatused 2022. aasta hooajal lepinguliste näitlejate/esitajate palkamisel. Kui muidu on teatrisse lepingutega palgatud näitlejaid olnud enamasti kaks, siis 2022 on see olnud juba koos esitajatega 33 ja 2023. aastal 37 (vt tabel 1).

Mõtestades, millest tulenevalt tehakse vahet näitlejatel ja esitajatel, siis esitajaks nimetatakse kunstiteose ettekandjat (Sõnaveeb). Näitlejaks aga seevastu lavastusmeeskonna liiget, kes loob oma keha, hääle ja/või olekuga rolli. Seega on esitaja mõiste lähemal etendaja mõistele, mis tähistab inimest, kes teisele midagi etendusolukorras esitab. (Teatriterminoloogia sõnastik: *näitleja*) Vaadates ka Eesti Teatri Agentuuri andmeid, siis esitajateks on 2022. aastal märgitud Noortestuudio õpilased, kelle koostöölavastust „Somnia vera facit” mängiti 2022. aastal Eesti Noorsooteatris. Nagu juba ka eelnevalt selgus, siis 2022. aastal tõusis näitlejate/esitajate palkamine. Arvatavasti on kultuuriministeeriumi tegevustoetus ette näinud, et koosseisulise trupi suurus võib olla maksimaalselt 22 ning sellest tulenevalt on märgitud Noortestuudio näitlejad etendajateks. Esitajate palkamine tuligi Noortestuudio lavastuse tõttu ning samuti kasvas hüppeliselt lepingutega näitlejate palkamine, sest 15. jaanuaril 2022 esietendus teatris EMTA lavakunstikooli 30. lennu bakalaureuselavastus „Sihtisid pole sel sillal” (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Sihtisid pole sel sillal).

Eesti Noorsooteatril ei ole eraldi palgal lavastajana töötavaid inimesi. Erandiks on Helle Laas, kellel on ainukesena ametinimetusega peale näitleja sisse kantud ka lavastaja nimetus. Siiski ei ole tema poolt ammu teatris ühtegi uuslavastust välja tulnud. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Helle Laas) Tegelikult leiab koosseisuliste näitlejate hulgast ka neid, kes tegelikult lavastavad. Sellest tulenevalt on koostatud joonis (vt joonis 3), kuhu on teatri kodulehel saadud andmete põhjal märgitud inimesed, kes on teatri koosseisu hulgast Eesti Noorsooteatris lavastanud.

Joonis 3. Koosseisulisest trupist lavastajatena töötanud inimesed ja nende poolt loodud lavastuste arvud perioodil 2019–2023.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistikaandmete põhjal

Kõige enam lavastab 2017. aastast kunstilise juhi ametisse astunud Mirko Rajas, kellel on 2019–2023 perioodil esietendunud 5 lavastust. See on ka loogiline, sest kunstilise juhi ülesanne ongi ka lavastada. Sakrits ja Tõnisson on lavastanud ainult mõnel korral. Samas on nii Sakrits kui ka Tõnisson lavastanud väljaspool Eesti Noorsooteatrit. Näiteks Sakrits on lavastanud 2019. aastal MTÜ TikerKultuuriga „Üksi lehekuu põues” (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Karl Sakrits). Taavi Tõnisson on lavastanud 2023. aastal Rakvere teatris nii „Metamorfoosi” kui ka näiteks 2020. aastal Ugala teatris tüki „Piruka magus põhi” (Eesti Teatri Agentuur). Niisiis, paljuski lavastusliku poole eest maja sees hoolitsebki Rajas ning teisi lavastajaid ei hoita püsivalt palgal, vaid kaasatakse lepingutega.

Lisaks saab spekuloida, et repertuaari kujunemisel võib anda märkimisväärse panuse Mirko Rajase enda arvamus. Ühest küljest on ta kunstiline juht, kelle ülesandeks ongi kunstilise poole eest vastutamine ja suunamine. Teisalt, kui ka Rajas lavastab ka ise palju, siis kindlasti lähtub ta lavastuste alusmaterjalivalikul ka enda isiklikest soovidest ja huvidest. Muidugi tuleb arvestada ka sihtrühmaliste erisustega, kuid igal lavastajal on oma käekiri ning sellest tulenevalt ka lähtutakse enda lavastuste alusmaterjalide valikul. Samas ei saa öelda kindlalt, et temal on ainuisikuline õigus otsustada, millist repertuaari valitakse. Seda ka põhjusel, et Eesti Noorsooteatri põhikirjas seisab: „Juhatus e pädevuses on loomingulise juhi koostatud ja

loomenõukogu poolt läbi vaadatud repertuaariplaani kehtestamine” (Sihtasutuse Eesti Noorsooteater põhikiri: 5). Seega saab põhikirjast lähtudes spekuloida, et kunstilise juhi arvamus ongi oluline, kuid loomenõukogul on samuti kontroll repertuaarivaliku üle.

Rajas on ka ise öelnud, et tema ülesanne kunstilise juhina on anda kõigile võimalus loomingulist potentsiaali ellu viia (Aedmaa 2023). Seega kinnitab see seda, et Rajas ei oma ainuisikulist kunstiliste väärtuste ja repertuaari väljakujunemises rolli. Noorsooteater teeb paljude teiste lavastajatega koostööd, mis lisab juurde lavastuslikke eriilminguid. Samas, kujunemine sõltub ka plaanidest, mida teater repertuaari koostades ootab ja sellest tulenevalt kutsutakse teistest teatritest lavastajaid. Näiteks on Eesti Noorsooteater teinud koostööd Sander Pukiga, kes kuulub praegusel ajal hoopis Kuressaare Teatrisse. Tema on vaadeldaval perioodil lavastanud kaks tööd: „Apelsinitüdruk” (2019) ja „Ninasarvik” (2021). Lavastus „Apelsinitüdruk” on püsinud vaadeldaval perioodil repertuaaris järjepidevalt. Samuti lavastust „Ninasarvik” on teatri mängukavas olnud 2021.–2023. aastal. (Eesti Teatri Agentuur) Samuti on tehtud Theatrumbist koostööd Ott Aardami ja Maria Petersoniga. Need on siiski vaid üksikud nimed, kellega teater on koostööd teinud. Reaalsuses on viie aasta jooksul teater teinud loomingulist koostööd väga mitmete eesti lavastajatega erinevatest etendusasutustest.

4.2. Lavastuste vahendamise ja eksploateerimisega seotud aspektid

Selleks, et aru saada, kuidas kujuneb Eesti Noorsooteatri teatristatistika lavastuste, etenduste ja külalastatavuste võrdluses, on kõigepealt huvipakkuv, milline oli üldine repertuaar aastate jooksul. Alljärgnevalt on aastate lõikes välja toodud, kui palju lavastusi oli repertuaaris kokku, mitu neist olid uuslavastused, mitu etendust mängiti aastas, kui palju inimesi igal aastal teatrit kokku külastas ja keskmine küllastajate arv igal etendusel (vt tabel 2). Lisaks tasub tähele panna, et tabelisse ei ole sisse arvestatud teatri poolt antud külalissetendused ja ringreisidel toimunud etendused.

Aasta	Lavastused	Uuslavastused	Etendused	Külastused (+veebikülastused)	Keskmine külastajate arv
2019	35	7	518	79 979	154
2020	31	6	335	40 472	121
2021	32	7	258	27 572 (+684)	107
2022	34	9	465	63 070	136
2023	31	7	486	68 940	142
KOKKU:	163	36	2 062	280 033 (+684)	

Tabel 2. Eesti Noorsooteatri lavastuste, uuslavastuste, etenduste ja külastuste arvud aastate lõikes.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Tabelis välja toodud andmete põhjal selgub, kogu repertuaari hoitakse viie aasta jooksul enam-vähem stabiilsena. Repertuaari koostades arvestatakse, et igal hooajal hoitakse mängukavas olevate lavastuste arvu kolmekümne piires. Erisused on aastate lõikes minimaalsed, maksimaalselt kõiguvad nelja lavastuse piires. 2019. aastal oli kavas kõige rohkem lavastusi (35) ja kõige vähem on koroonapandeemia algusaasta hooajal 2020 ja 2023 (mõlematel aastatel oli repertuaaris 31 lavastust). Kolmkümmend lavastust püsivalt repertuaaris tundub suure teatri kohta täiesti realistlik. Tähendab see seda, et kõike jõutakse publikule reaalsuses ka mängida ning esineda saavad eri tüüpi lavastused (seda nii sihtgrupiliselt, žanriliselt kui ka lavastusliigiliselt).

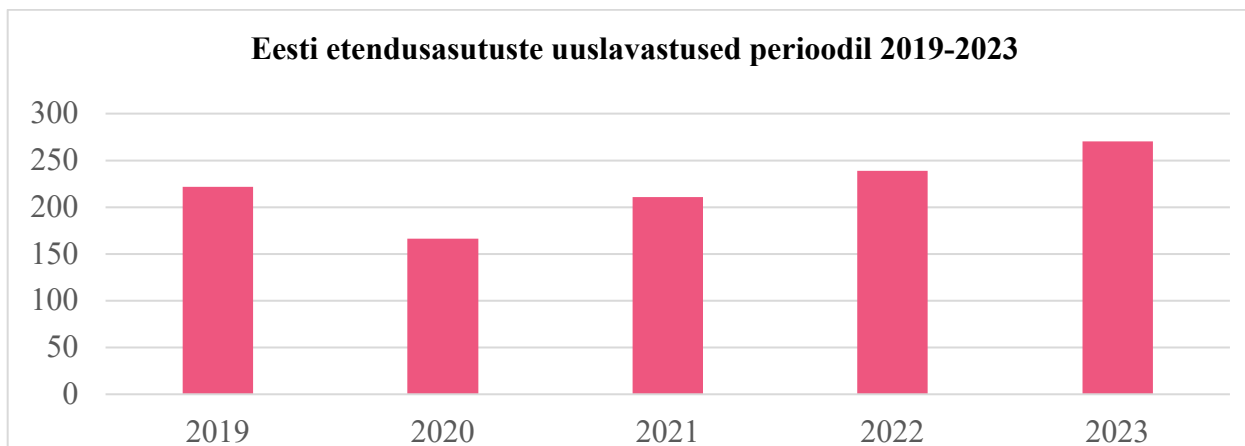
Juhindudes tabelist 2 märkab veel, et kui 2023. aastal oli keskmiselt igal etendusel umbes 142 külastajat, siis 2019. aastal oli etendusi ja külastajaid rohkem ja keskmine külastajate arv hoopis 154 (keskmine külastajate arv ei hõlma veebikülastajaid). Üldiselt on Eesti Noorsooteatri külastatavus 60 000 kuni 70 000 inimese piires. Kõige drastilisemalt langes publikuarv 2020 ja 2021. aastal, kui maailmas oli koroonapandeemia ja teatrite külastamisele kehtisid piirangud.

Teatri eesmärkidest leiab, et nende sooviks oli ühel hooajal vähemalt 60 000 teatrikülastajat ja vaadates tabeli 2 andmeid, siis see eesmärk on teatril üldjoones täidetud (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 7). Välja arvatud 2021. aasta publikunumber 27 572 (+684 veebikülastajat), kuid eesmärki raskendasidki koroonapandeemiast tingitud piirangud. Enne koroonapandeemiat kirjutatud strateegiaplaanis oldi tegelikult väga optimistlikud. Nimelt loodeti, et kui valmib Ferdinandi saal, siis külastused võiksid küündida vähemalt 75 000ni (SA NUKU arengukava 2016–2019: 7). Tabel 2 kinnitab, et 2019. aastal selleni eesmärgini jõuti (79 979 külastajat), kuid pandeemia ja piirangud on 2020 ja 2021. aasta publikunumbreid arusaadavalt kahandanud. 2023. aastal saavutatakse tase 68 940 külastajani ja see on uue 2021–2024. aastaks koostatud arengukavaga kooskõlas.

Samuti on soovitud 2016–2019. aasta arengukavas, et aastas antaks keskmiselt 500 etendust (SA NUKU arengukava 2016–2019: 7). Sama punkti leiab ka 2021. aastast kehtima hakanud strateegiaplaanist (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 7). Vaadates tabelit 2 märkab, et 2019. aastal on eesmärk teatril õnnestunud, kuid tõenäoliselt on koroonapandeemia järgneval kahel aastal eesmärki takistanud. Ajavahemiku 2022–2023, kui koroonapandeemia piirangud enam mõjutada ei tohiks, siis ka nendel aastatel ei küündinud etendused viiesajani. Kõige ligemal sellele eesmärgile oli teater 2023. aastal, 486 etendusega.

Vaadates aga uuslavastuste arve, siis ka neid hoidis teater suhteliselt ühtlasena. 6–9 uuslavastust on olnud repertuaaris iga hooajal. See tähendab seda, et repertuaari saavad jääda eelmistest hooaegadest populaarsed lavastused, aga igal aastal luuakse juurde midagi uut.

Samuti selgub huvitav asjaolu, et uuslavastuste arve koroonapandeemia justkui ei mõjuta. 2019, 2020 ja 2021 on Eesti Noorsooteatris uuslavastused ühtlases proportsioonis ehk ei teki mingisuguseid suuri muutuseid. Jooniselt 4 (vt joonis 4) on näha võrdluseks ka Eesti etendusasutuste uuslavastuste arvud ajavahemikul 2019–2023.

Joonis 4. Eesti etendusasutuste uuslavastuste arvud 2019–2023.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistikaandmete põhjal

Joonise 4 andmetel esietendus 2019. aastal eestis 222 uuslavastust ja 2020. aastal langeb see u 25% (166 uuslavastust), kuid edasised aastad on tõusujoones. Vaadates Eesti Noorsooteatris uuslavastuste arve (vt tabel 2), siis esietendus 2019. aastal 7 ja 2020. aastal 6 uuslavastust (vt tabel 2). Niisiis ei saa öelda, et Eesti Noorsooteatri uuslavastuste arvu oleks mõjutanud pandeemia ja niisugust langust nagu üldises teatrimaastikus oli märgata, Noorsooteatrit ei tabanud.

Repertuaari koostades võeti arengukavas 2016–2019 eesmärgiks, et igale põhilisele sihtrühmale esietendub aastas vähemalt 2 lavastust ja täiskasvanutele 1 (SA NUKU arengukava 2016–2019: 7). Põhilise sihtrühma all mõeldakse sihtgruppe väikelastest kuni noorteni. Samas rõhutatakse arengukavas, et teatri publikuks on siiski lapsed, noored kui ka täiskasvanud (SA NUKU arengukava 2016–2019: 2). Seevastu uues strateegiaplaanis on kirjas, et igal hooajal peab esietenduma vähemalt üks uuslavastus igale vanusegrupile (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 7). Niisiis on uuslavastuste väljatoomise kohustus põhilisel sihtrühmal langetatud ühe uuslavastuse väljatoomise võrra ehk nii noorele vaatajale kui ka täiskasvanutele peab esietenduma aastas üks uuslavastus. Muudatus on tulnud arvatavasti asjaolust, et kuna teater proovibki kõnetada kõiki sihtgruppe, siis esimeses arengukavas välja toodud põhilise sihtrühma ja täiskasvanute vahel vahe tegemine oli vale suund. 2021–2024. aasta arengukavas on küll ka

välja toodud, et eelkõige ollakse keskendunud noore vaataja teatrile, kuid nende tegevus peaks ka teistele vanusegruppidele korda minema (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 1).

Eelnevalt nimetatud arengukavade eesmärkide kontrollimiseks on loodud tabel, kuhu on märgitud 2019–2023. aasta uuslavastused sihtgrupi põhiselt (vt tabel 3).

Sihtgrupp	Uuslavastused 2019	Uuslavastused 2020	Uuslavastused 2021	Uuslavastused 2022	Uuslavastused 2023
Väikelapsed: kuni 5	1	2	1	1	2
Lapsed: 6–11	3	3	1	3	1
Teismelised: 12–16	1	0	1	0	0
Noored: 17– 20	1	1	2	4	0
Täiskasvanud	1	0	2	1	4
KOKKU:	7	6	7	9	7

Tabel 3. 2019–2023. aasta Eesti noorsooteatri uuslavastused sihtgrupi põhiselt

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistikaandmete põhjal

Tabelist 3 selgub, et 2019. aastal ei ole esietendunud kahte uuslavastust väikelastele, teismelisele ja noortele, kes peaksid kuuluma teatri põhilise sihtrühma hulka ja kellele seati eesmärgiks luua 2 uuslavastust aastas.

2021. aastast on teater ehk aru saanud, et eesmärk, et igale põhilisele sihtrühmale 2 uuslavastust ja täiskasvanutele 1 aastas ei ole siiski jõukohane. Nagu juba öeldud, siis langetati eesmärk 1 uuslavastus aastas igale sihtrühmale. Tegelikult tuleb siiski välja, et ka seda ei ole Noorsooteater reaalsuses teinud. 2022. aastal ei ole loodud ühtegi uuslavastust teismelisele ja 2023. aastal teismelisele ja noortele. Kuna hilisem arengukava on koostatud aastates 2021–2024, siis ei saa

väita, et teater üldse sellest põhimõttest kinni ei pea, sest uurimusse ei ole hetkel andmete kättesaadavuse tõttu kaasatud 2024. aasta. Siiski saab öelda, et 2021–2023. aastal ei ole need eesmärgid täielikult õnnestunud.

Samas, teatril on õnnestunud alates 2021. aastast 7 uuslavastust aastas. Nimelt leiab 2021–2023. aastaks loodud arengukavast eesmärgi, kus soovitakse, et teatris esietenduks aastas vähemalt 7 uuslavastust (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 6). Uuslavastustele seatud eesmärk võib tuleneda, et eelmises arengukavas oli sooviks luua lausa 8–10 uuslavastust (SA NUKU arengukava 2016–2019: 7). Vaadates analüüsi kaasatud 2019. aastat, siis sellel aastal eesmärki ei täidetud. Samas, kuna eelnevad aastad ei kuulu hetkel analüüsi, siis ei saa täielikult eesmärki luhtunuks kuulutada, kuid saab öelda, et 2019. aastal seda siiski ei täidetud. Niisiis annab see põhjuse oletada, et kuna varasemas arengukavas olid eesmärgid seatud liiga kõrged ning koroonapandeemia algusaastal 2020 esietendus ainult 6 uuslavastust, siis sellepärast langetas teater uuslavastuste hulga eesmärki seitsmele lavastusele.

Kõige enam uuslavastusi (9) esietendus 2022. aastal. Tuleneda võis see ka sellest, et kui 2020. aastal alguse saanud koroonapandeemia piirangud laienesid 2021. aastale, siis 2022. aastaks oli kriisiolukord rahunenud ning piirangud teatritelt kadusid. Soov publikut taas teatrisse tagasi meelitada, aga ka võimalus jälle teatrit teha on tinginud samuti suurema uuslavastuste arvu.

Eesti Noorsooteatril on neli saali. Samuti on paremaks näitlikustamiseks loodud tabel, kuhu on kokku koondatud Eesti Noorsooteatri kodulehe andmete järgi saalide suurused (vt tabel 4). Välja pole toodud Noorsooteatrist väljaspool asuvate mängupaikade suurused, sest analüüsis keskendutakse neljale Eesti Noorsooteatri Lai 1 / Nunne 4 tänaval paiknevale hoones asuvatele saalidele.

Ferdinandi saal	Väike saal	Ovaalsaal	Muuseumi saal
376 istekohta	187 istekohta	76 istekohta	40 istekohta

Tabel 4. Eesti Noorsooteatri saalide istekohtade arvud.

Allikas: autori koostatud Eesti Noorsooteatri kodulehekülje andmete põhjal

Saalidest kõige suurem on 2016. aastal valminud Ferdinandi-nimeline saal, kuhu mahub parteri, rõdu ja looži istekohtadega kokku 376 pealtvaatajat ja ülesehituselt on tegemist klassikalise teatrisaaliga. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Saalide rent)

Suuruselt järgmine on väike saal, mis on *black-box*. Maksimaalne publiku hulk saalis on 187 inimest. Teatri alla kuulub veel ovaalsaal, kus lava tagumine osa on ehitatud üles kaarekujuliseks ja mõeldud on pealtvaatajatele 76 kohta. Muuseumi alas on samuti veel üks etenduspaik – muuseumisaal. See on eelnimetatud saalidest kõige väiksem. Istekohti on seal vaid neljakümnele. Saali kasutatakse muuseumietendusteks ja kohtumisteks nukkudega. (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Saalide rent) Samuti on toimunud Eesti Noorsooteatris etendused vahesaalis ja Noorsooteatri maja ruumides (Eesti Teatri Agentuur).

Järgnevalt on koostatud tabel 5, kuhu on koondatud lavastuste ja etenduste arvud, 2019.–2023. aasta lõikes kokku (vt tabel 5).

Statsionaarsed mängupaigad	Lavastuste arv	Etenduste arv
Ferdinandi saal	15	535
Väike saal ehk <i>black-box</i>	20 (21)	511
Ovaalsaal	19 (20)	878
Muuseumi saal	3	71
Viinistu kunstimuseumi katlamaja	1	8
Vahesaal	1	3
Auna teatrimaja suur saal	1	23
Telliskivi kvartali M-hoone	1	11
Noorsooteatri maja ruumides	1	3
Tapa raudteemaaja hoone	1	19
KOKKU:	64	2 062

Tabel 5. Eesti Noorsooteatri lavastuste ja etenduste arv 2019–2023 mängupaikade jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Ovaalsaal ja väikeses saalis toimunud sulgudes lavastuste arv tuleneb asjaolust, et lavastust „Puuahaldjate lugu” (Mirko Rajas) mängiti 2019–2021 väikeses saalis ja 2022. aastast on lavastuse statsionaarne mängupaik ümber paigutatud ovaalsaali (Eesti Teatri Agentuur). Mõlema saali etenduste arvu on sisse arvestatud „Puuahaldjate lugu” lavastuse etendused. St väikese saali etenduste arv (511) sisaldab perioodil 2019–2021 mängitud „Puuahaldjate lugu” 32 etendust ja ovaalsaali etenduste arvu (878) on sisse arvestatud 2022. aasta 12 selle lavastuse etendust ovaalsaalis (Eesti Teatri Agentuur). Samuti tuleb juhtida tähelepanu, et tabelisse ei ole sisse arvestatud teatri poolt antud külalisetendused ja ringreisidel toimunud etendused.

Tabelist 5 selgub, et viie aasta jooksul on repertuaaris olnud lavastusi mängitud kõige enam ovaalsaalis ehk etendusi on toimunud seal 878 korral. Lavastus oli seevastu sellel saalile mõeldud 19. Vaadates Eesti Teatri Agentuuri statistilisi andmeid, missuguse sihtrühma lavastused ovaalsaalis enamasti esietenduvad, siis enamik neist on mõeldud väikelastele ja

lastele vanuses 6–11 (Eesti Teatri Agentuur). Kõige esinevamaks ovaalsaali sihtrühmaks on väikelapsed: kuni 5 (vt tabel 15). Saal annab võimaluse luua väikeses intiimses ruumis väiksemale vaatajale lavastusi, mis on oluline sellises vanuses vaatajaga kontakti loomisel. Ovaalsaal is mängitakse etendusi ka rohkem, sest saali mahub vaid 76 inimest (vt tabel 4). Lisaks mõjutab ka asjaolu, et kuna väikelaps ei saa tulla teatrisse üksinda, suurendavad saali täitumust temaga kaasas olevad perekonnaliikmed.

Ferdinandi saalis mängimiseks oli ajaperioodil ettenähtud 15 lavastust. Etendusi mängiti 535, mis tähendab, et etenduste andmiste arve kõrvutades asub see teisel kohal. 15. lavastuse väljatoomise põhjuseks võib olla, et seda saali külastab kõige enam sihtrühm 6–11. aastased (vt tabel 15). Vanusevahemikku jäävad nii lasteaedade viimased rühmad ja algklassid. See tähendab, et lisaks lapsevanematele toovad lapsed järjepidevalt teatrisse ka koolid ja lasteaiad. 15 lavastust on selline arv, mis tähendab et aastast-aastasse saavad jääda mängukavasse publiku hulgas populaarsed lavastused kui ka iga aasta saab juurde lisada midagi uut. Etendusi pidi andma vähem kui teistes saalides, sest korraga ühele etendusele saab saali suuruse tõttu tulla suurem hulk publikut.

Kõige rohkem lavastusi oli aga mõeldud väikese saali jaoks (20). Samas on sealne etenduste andmise arv madalaim (511). Tabelist 4 selgub, et väikeses saalis on publikule 187 istekohta. Seega võib madalam etenduste arv tulla suurest saali suurusest. Arvatavasti olid väikese saali lavastustel suur sihtrühmaline nõudlus. Selleks, et kõige rohkem teatrit külastavamal sihtrühmal (vt tabel 15) oleks valikuvõimalust ja repertuaaris oleks neile mitmekesistel teemade vahel valida, ongi lavastuste arv suurema poolsem, kuid kuna saalis on peaaegu 200 istekohta, siis ei pidanud andma nii palju etendusi.

Väljaspool Eesti Noorsooteatrit (ehk püsi mängupaigana väljaspool teatrit) on mängitud 4 lavastust. Kaks lavastust on toimunud majas, kuid mitte põhisaalides, vaid üks Noorsooteatri maja ruumides ning teine vahesaalis. (Eesti Teatri Agentuur) Noorsooteatri maja ruumides tähendab seda, et 2022. aastal esietendus Noortestuudio lavastus „Somnia Vera Facit”, mis oli rännaklavastus. Seega mängupaigaks ei olnud üks kindel Noorsooteatri saal, vaid etenduse jooksul liiguti majas ringi (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Noortestuudio rännaklavastus: SOMNIA VERA FACIT). Näiteks väljaspool Noorsooteatrit toimusid Viinistu kunstimuseumi

katlamajas 2018 ja tegelikult ka 2019. aastal suvelavastuse „Gulliveri reisirid” etendused. 2023. aasta suvelavastus „Hingest ja südamest” mängupaigaks oli Tapa raudteejaama hoone. (Eesti Teatri Agentuur)

Samuti on huvipakkuv, missugune teatritüüp oli Eesti Noorsooteatris ka domineerival positsioonil. Nagu juba eelnimetatud, siis teater peab ise ennast teistest Eestis tegutsevatest etendusasutustest eripärasemaks, kuna nende repertuaaris on püsivalt nii visuaalteatri- kui ka nukuteatrilavastusi. Alljärgnevalt on koostatud tabel, mille kaudu saab ülevaate teatris esinevatest teatritüüpidest (vt tabel 6). Alljärgnevad tabelid on koostatud põhimõttest, et Eesti Teatri Agentuuri üldine lavastusliikide jaotus ja žanrimääratlus on järgmine:

- a) sõnalavastused: draama, komöödia, tragikomöödia;
- b) muusikalavastused: ooper, operett, muusikal ja kontsertlavastus;
- c) tantsulavastused: klassikaline tants, nüüdistsants, tänavatants ja nüüdistsantsu sari;
- d) nuku- ja objektiteater: objektiteatrilavastused, nukulavastused, nuku- ja objektiteatrilavastused;
- e) mitmeliigilavastused: „sõna, muusika, liikumine”, „muusika- ja tantsulavastused”, „muu”. (Eesti Teatri Agentuur)

Lavastusliik	Lavastuste arv	Etenduste arv	Külastatavus
Sõnalavastused	18	466	77 547
Nuku- ja objektiteater	27	991	77 094
Mitmeliigilavastused	19	605	125 392
KOKKU:	64	2 062	280 033

Tabel 6. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 lavastuste, etenduste ja külastatavuse arvud lavastusliikide jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Tabelist 6 selgubki, et kõige rohkem lavastusi ongi liigitatud nuku- ja objektiteatri alla. Teisel kohal on mitmeliigilavastused ja kolmandal sõnalavastused. Lavastusliikide jaotuses on

mitmeliigilavastuste ja sõnalavastuste proportsioon sarnane. Ülekaalukas erisus on nuku- ja objektiteatri puhul. See on samas ootuspärane, sest ka teatri kunstiline juht Mirko Rajas on öelnud, et kui ta asus ametisse, siis teatris võetigi eesmärgiks olla eeskätt noore vaataja teater ja teha visuaalteatrilisi otsinguid, et näitlejad saaksid areneda ja teha eriilmelist tööd (Aedmaa 2023). See selgitabki, miks on nuku- ja objektiteatri liiki kuuluvate lavastuste arv kõige suurem.

Samas selgub ka tabelist huvitav asjaolu. Nimelt on sõnalavastusi külastatud rohkem kui nuku- ja objektiteatrit, kuigi nii sõnalavastuste arv kui ka esituskorrad on võrdluses väiksemad nuku- ja objektiteatriga. Põhjus võib tuleneda, et erinevate teatriliikide lavastusi mängitakse erinevate mahutavastustega saalides.

Järgnevalt on Eesti Teatri Agentuuri andmetest lähtuvalt koostatud tabel, kuhu on märgitud millistes saalides domineeris milline teatriliik (vt tabel 7).

Saal	Kõige sagedasem teatriliik
Ferdinandi saal	Mitmeliigilavastus
Väike saal ehk <i>black-box</i>	Sõnalavastus
Ovaalsaal	Nuku- ja objektiteater
Muuseumi saal	Nuku- ja objektiteater

Tabel 7. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 kõige sagedasemad teatriliigid saalide jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Tabeli 7 andmed kinnitavad, et ovaalsaal ja muuseumi saalis oli kõige sagedasemaks teatriliigiks nuku- ja objektiteater. Nuku- ja objektiteatri liiki kuuluvad lavastused on suuremas osas siiski lavastused, mis on suunatud väikelastele kuni 5.a ja lastele 6–11.a, sest need vastavad rohkem noorema vaatajaskonna teatri eesmärkidele ja neid mängitakse väiksemates saalides (nt ovaalsaal, muuseumi saalis vt tabel 15). Korruga mahub pealtvaatajate hulka vähem rahvast, mis tingib suurema etenduste arvu, sest sihtgrupiline nõudlus on suur ja nii mängitakse etendusi rohkem.

Sõnalavastusi on mängitud 187 istekohaga väikeses saalis. Kuna saal on suurem, siis korraga käib ühel etendusel rohkem inimesi, mis on tinginud suurema arvu külastatavusi ja väiksemal hulgal etendusi. Samuti arvatavasti sihtrühm, kellele sõnalavastusi tehakse, käib rohkem teatris kui see vanuserühm, kellele on mõeldud nuku- ja objektiteatri liiki kuuluvad lavastused. Seega saab järeldada, mida suuremas saalis etendused toimuvad, seda vähem mängitakse etendusi. Seda põhjusel, et korraga saab mängida suuremale arvule külastajatele.

Ülekaalukas erisuses on mitmeliigilavastuste publikunumbrid. Kui teiste lavastusliikide lavastuste külastajate numbrid jäävad 70 000 ümbrusesse, siis mitmeliigilavastustele on märgitud 125 392 külastajat. Tabelist 7 selgub, et kõige domineerivamalt mängiti mitmeliigilavastusi suures 376 istekohaga Ferdinandi-nimelises saalis.

Tähendab see seda, et kui mitmeliigilavastused on juba teatri enda poolt paigutatud nii suurde saali, siis peab olema publikul suur initsiatiiv külastada just seda liiki lavastusi. Tuleneda võib see sellest, et teistes teatrites ei ole mitmeliigilavastusi nii palju ja ka sellele sihtrühmale (noor vaataja), kes on sellest huvitatud. Vaadates Eesti Teatri Agentuuri 2023. aasta kõikide etendusasutuste mitmeliigilavastuste koguarvu repertuaarides, siis leiabki, et väga palju konkurentsi Eesti Noorsooteatril tõesti pole. Kõige enam mitmeliigilavastusi oli repertuaaris kokku 2023. aastal Kanuti Gildi SAALil (14 lavastust), järgneb sellele Eesti Noorsooteater (13 lavastust) ning seejärel Elektron teater (12 lavastust). Kanuti Gildi SAALil kui ka Elektoni mitmeliigilavastused olid suunatud täiskasvanutele ja tegelikult on ka esteetiliselt täiesti teistsugused. (Eesti Teatri Agentuur)

Noorele vaatajale pakuvadki mitmeliigilavastusi peale Eesti Noorsooteatri näiteks Miksteater, kelle 2023. aasta repertuaaris oli üks mitmeliigilavastus 6–11. aastastele lastele. Piip ja Tuut Teatril oli 2023. aasta kogu repertuaaris 3 sellisesse liiki kuuluvat lavastust. Nendes üks oli suunatud noortele 17–20 ja kaks lastele vanuses 6–11.a. (Eesti Teatri Agentuur) Niisiis, kuna teised etendusasutused ei paku erinevaid mitmeliigilavastusi noorele vaatajale (kui pakutakse, siis ainult paari lavastuse piires), siis käivadki paljud noored vaatajad Eesti Noorsooteatris ja sellest ka suur, nelja aasta peale kokku 125 392 arvuline külajatenumber. Noorel vaatajal on ehk

huvi suur mitmeliigilavastuste vastu, sest see tundub kõitvam, kui tavaline sõnalavastus, mis nõuab suuremat keskendumist.

Laste- ja noorteteatrit tehes on samuti oluline valik, missuguste žanrite kaudu noorele vaatajale teatrit tutvustatakse. Sellest tulenevalt on alljärgnevasse tabelisse kokku kogutud, missugustes lavastusliikide žanrites lavastusi Eesti Noorsooteatri repertuaaris esines (vt tabel 8).

Lavastusliik	Žanr	Lavastuste arv	Etenduste arv	Külastused
Nuku- ja objektiteater	Nukulavastused	17	735	55 902
Nuku- ja objektiteater	Nuku- ja objektiteatri lavastused	9	252	20 743
Nuku- ja objektiteater	Objektiteatri lavastused	1	4	449
Sõnalavastus	Tragikomöödia lavastused	1	19	2 651
Sõnalavastus	Draamalavastused	17	447	74 896
Mitmeliigilavastus	Sõna, muusika, liikumine	13	451	101 083
Mitmeliigilavastus	Muu	6	154	24 309
KOKKU:		64	2 062	280 033

Tabel 8. Eesti Noorsooteatri lavastuste žanriline jaotumine ja külastuste arv 2019–2023.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Eelnevalt nimetatud Eesti Teatri Agentuuri liigitusest selgus, et lavastusliiki nuku- ja objektiteater kuuluvad žanrid nagu: nukulavastused, nuku- ja objektiteatri lavastused ning objektiteatri lavastused. Sellisesse žanrisse kuuluvaid lavastusi oli tabeli 8 andmetel 27 ja seega ka kõige rohkem. Seda kinnitab ka asjaolu, et Eesti Noorsooteater on seadnud enda kunstilistes

vaadetes tähtsale kohale visuaalteatri ja nuku- ja objektiteatri edendamise (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 1).

Eesti Noorsooteatri repertuaaris puudus Eesti Teatri Agentuuri andmetel sõnalavastuste žanritest ainult komöödia. Repertuaaris leidis 1 tragikomöödia lavastus ja 17 draamalavastust. Mitmeliigilavastuste žanrisse kuuluvad „muu” ning „sõna, muusika, liikumise” lavastused. Eesti Teatri Agentuur liigitab mitmeliigilavastuste hulka ka veel eraldi žanri „muusika- ja tantsulavastus”. Kuna selline žanr on Eesti Noorsooteatris esindamata, pole sellesse žanritesse liigitusi tehtud. (Eesti Teatri Agentuur) Tabelist 8 tulenevalt kuulus žanrisse „sõna, muusika, liikumine” 13 ja žanrisse „muu” 6 lavastust.

Lasteteatri eripärade peatükis toodi välja, et žanriliselt mingeid piiranguid nooremale vaatajale teatrit tehes ei ole ning pigem võibki see olla koht, kus kasutatakse rohkem žanre ja segatakse neid omavahel. Tabelist 8 selgub samuti, et tegelikult on Eesti Noorsooteatri repertuaar žanriliselt väga mitmekülgne. Jaotub see seitsmeks erinevaks kategooriaks, kuid omakorda liigituste sees esinevad hübriidsed variandid (nt „sõna, muusika, liikumise” lavastused). Lisaks märkab, et noor vaataja on olnud väga huvitatud žanrist „sõna, muusika, liikumine” - selliseid lavastusi külastas lausa 101 083 teatrikülastajat. Suure publikuarvu põhjustest põhjalikumalt publikuga setotud aspektide peatükis.

Alljärgnevalt on koostatud kokkuvõttev tabel, kuhu on kokku koondatud kõige sagedasemad teatriliigid ja žanrid saalide jaotuses (vt tabel 9).

Saal	Kõige sagedasem teatriliik	Kõige sagedasem žanr
Ferdinandi saal	Mitmeliigilavastus	Sõna, muusika, liikumine
Väike saal ehk <i>black-box</i>	Sõnalavastus	Draama
Ovaalsaal	Nuku- ja objektiteater	Nukulavastus
Muuseumi saal	Nuku- ja objektiteater	Nukulavastus

Tabel 9. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 kõige sagedasemad teatriliigid ja žanrid saalide jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Kõige rohkem lavastusi kuulus nukulavastuse ja draama žanrisse. Vaatamas käidi aga kõige rohkem „sõna, muusika ja liikumise” kategooriasse kuuluvaid lavateoseid (vt tabel 8). Põhjus võib tuleneda jällegi sellest, et „sõna, muusika ja liikumise” lavastusi on mängitud kõige enam suures Ferdinandi saalis (vt tabel 9). Vaadates kogu Eesti teatrite statistikat, tuleb samuti välja, et sõnalavastused on kõige külastatavamad, mis konstateerib üldiselt ka kategooria populaarsust (Eesti Teatri Agentuur). Teisalt – „sõna, muusika ja liikumise” lavastustel pole alati esmatähtis eesmärk tekitada publikuga intiimsust. Selle olulisus võib olla suurem väiksematele lastele suunatud nuku- ja objektiteatri puhul, kellele väiksem saal tekitab rohkem koduse keskkonna atmosfääri, mis omakorda annab keskendumisele ja teatrielamuse tekkimisele suuremaid võimalusi. Samuti väiksemas saalis ei pruugi olla nii palju ruumi liikumiseks, mida lavastus võib vajada, mis tõttu on „sõna, muusika ja liikumise” lavastused mõeldud suuremale saalile.

Näiteks on 2022. aastal esietendunud Ferdinandi saalis Astrid Lindgreni samanimelise teose dramatiseering „Röövlitütar Ronja”. Lavastus kuulub mitmeliigilavastuste hulka, „sõna, muusika, liikumise” žanrisse ja perioodil 2022–2023 käis seda lavastust vaatamas 14 396 teatrikülastajat. (Eesti Teatri Agentuur) Seega annabki „sõna, muusika, liikumise” žanr võimaluse lavastada ka lastekirjanduse klassikasse kuuluvaid seikluslugusid, mis on näiteks 6–11. aastastele lastele atraktiivne.

Nuku- ja objektiteateri puhul on olulisel kohal pildilise tähtsuse loomine ja selle kaudu emotsioonide, mõtete edastamine. Kuna teater tahab pakkuda ka alles väga väikestele lastele teatrielamust, siis neile ongi raske rääkida lugu otse, nagu tehakse seda klassikalises draamas. Visuaalsete vahendite kaudu saab noore vaatajaga paremini kontakti luua ja elamust edasi anda. Samas on ka algklassi õpilasele mitmekülgsus rikastav ja kui teemad mis lähevad korda 6–11. aastastele on läbi mängitud näiteks nukuteatri vormis, siis kindlasti on see ka kaasahaarav sellele vanusegrupile. Näiteks 6–11. aastastele lastele mõeldud nukulavastus „Puuahaldjate lugu” lugu esietendus küll 2014. aastal, kuid püsis repertuaaris lausa kuni 2022. aastani (Eesti Teatri Agentuur).

Põhjus, miks „sõna, muusika, liikumise” žanri kuuluvaid lavastusi oli 13 võib tuleneda, et kuna lavastused on pikalt publiku hulgas populaarsed, siis ei pea iga aasta kõiki lavastusi välja vahetama. 6–11. aastastele lastele mõeldud lavastusi, millest paljud on mõeldud Ferdinandi saalile, hoitakse repertuaaris aastate vältel stabiilselt kümnekonna lavastuse ringis (vt tabel 13 ja tabel 15). Tähendab see seda, et välja vahetatakse lavastusi küll, kuid publiku seas suure huviga lavastusi mängitakse ka mitmeid aastaid.

Näiteks leiab repertuaarist „sõna, muusika ja liikumise” žanrisse kuuluva 6–11. aastastele lastele mõeldud lavastuse „Röövel Hotzenplotz” (Eesti Teatri Agentuur). Esietendus toimus 15.09.2019 Ferdinandi saalis ning viimane etendus toimus 5. septembril 2024 (NT veebileht: Eesti Noorsooteater, Röövel Hotzenplotz). Seega pidi etendustele publikut jätkuma, kui 2019–2024 sai hoida lavastust Ferdinandi saalis. Samuti toimusid etendused väljaspool statsionaari ehk teater viis lavastuse ringreisile erinevatesse Eestimaa paikadesse (nb! ringreisil toimunud etenduste arvud ei ole sisse arvestatud tabelitesse 2 ja 5) (Eesti Teatri Agentuur). 2019. aastal käis Ferdinandi saalis „Röövel Hotzenplotzi” vaatamas 4481 külastajat, 2020 – 9017 külastajat, 2021 – 3989 külastajat, 2022 – 2075 külastajat ja 2023 – 3095 külastajat (Eesti Teatri Agentuur). Vaadates publikunumbreid saab tõdeda, et Ferdinandi saalis on käinud päris suurel hulgal inimesi seda lavastust vaatamas, mis viitab publiku suurele huvile.

Väikelastele mõeldud nukulavastustele kehtib samuti pikaajaline repertuaaris hoidmise tava. Asjaolu, et 2019–2023 perioodi statistikas on nukulavastustel suur osakaal, võib tulla ka sellest,

et perioodil vahetatakse repertuaaris välja mitmed väga kaua püsinud väikelastele mõeldud lavastused. Näiteks 2004. aastast pärit lavastus „Isekas hiiglane” (O. Wilde) on repertuaaris 2019. aastal, kuid 2020. aastal võeti see mängukavast maha ja n.ö asemele tuli lavastus „Tulipunane vihmavari” (Betti Alver). 1981. aastal esietendunud lavastust „Karjapoiss on kuningas” (Rein Aguri/rahvaluulel) kaotati repertuaarist 2022. aastal. Võib öelda, et see asendati uue väikelastele mõeldud nukulavastusega „Palle üksi maailmas”. (Eesti Teatri Agentuur). Seega on nukulavastuste osakaalu repertuaaris kasvatanud kindlasti ka asjaolu, et statistikasse on jäänud väga kaua repertuaaris olnud lavastused ning uued, mis on vanad lavastused välja vahetanud.

Huvipakkuv oli ka tuvastada, kas Eesti Noorsooteatris domineerib keegi kindel autor. Koostatud on Eest Teatri Agentuuri andmete põhjal repertuaaris esinevate autorite koondnimekiri (vt lisa 1). Nimekirjast tulenevalt selgub, et viie aasta jooksul oli mängukavas 67 autorit. Tegemist on suure arvuga – keskmiselt oleks sellisel juhul mängukavas igal hooajal 13 erineva autori näidendid/dramatiseeringud. Enim silmatorkavaks jäi Helle Laas. Nimelt oli 2019. aastal repertuaaris viis lavastust, kuhu oli märgitud autoriks/dramatiseerijaks tema nimi. Enamasti esines teisi nimesid liigituses autor/dramatiseerija üksikult ja parimal juhul nimed, mis kordusid, tulenesid sellest, et näidendit/dramatiseeringut mängiti mitmel hooajal. Teise erandina paistis silma Anton Hansen Tammsaare. Tema teosel põhinev lavastus „Noored hinged” oli 2019.–2023. aastani repertuaaris. 2021. aastal lisandus „Poiss ja liblik” (Eesti Teatri Agentuur).

Selleks, et teada, kas teater eelistab Eesti või väliskirjanduse autorite/dramatiseerijate tekste on koostatud alljärgnev tabel (vt tabel 10). Tabelisse on koondatud kokku lavastused, mida mängiti 2019–2023. aastal Eesti Noorsooteatris lähtudes autori/teksti päritolust.

Autori või teksti päritolumaa	Lavastuste arv
Eesti	38
Norra	1
Iisrael	1
Iirimaa	2
Inglismaa	5
Holland	2
Saksamaa	5
Ameerika Ühendriigid	2
Austria	1
Ungari	1
Taani	2
Prantsusmaa	2
Rootsi	1
Muu/erinev	1

Tabel 10. Eesti Noorsooteatris 2019–2023. aastal mängitud lavastused, lähtudes autori või teksti päritolust.

Allikas: autori koostatud Eesti Noorsooteatri kodulehekülje andmete põhjal

Eelneva tabeli andmetel kuulus kõige enam repertuaaris olevate lavastuste autoritest/tekstidest Eesti päritolusse (st 38). Järgnevad sellele Saksamaalt ja Inglismaalt pärinevad tekstid/autorid (st mõlemaid 5). Kõikidest riikidest nagu Iirimaa, Holland, Ameerika Ühendriigid, Prantsusmaa ja Taani on pärit kahe lavastuse alustekstid ning Norrast, Iisraelist, Austriast, Ungarist ja Rootsist on pärit ühe lavastuse alusmaterjalid. 2019. aastal oli repertuaaris lavastus „Vepsa muinasjutud”, millele on märgitud autoriks rahvaluule ja autori või teksti päritolumaaks muu/erinev (Eesti Teatri Agentuur).

Niisiis ei saaks öelda, et repertuaaris oleks üks kindel domineeriv autor. Vastupidi – repertuaari

autorite valik on väga laiahaardeline. Seda nii lähtudes autoritest kui ka autorite päritoludest. Repertuaaris esineb palju tuntud klassikuid (nt vennad Grimmid, Franz Kafka, William Shakespeare, Oscar Wilde jpt), aga ka eesti autoreid (nt Ellen Niit, Betti Alver, August Kitzberg jpt) (vt lisa 1). Üle poole lavastuste alusmaterjalidest on siiski pärit kodumaalt (38/64-st).

Teater ise on seadnud repertuaarile eesmärgi, et see oleks kooskõlas nii koolides kehtivate õppekavadega kui ka oleks piisavalt mitmekülgne (SA NUKU arengukava 2016–2019: 3–4). Sama punkt on ka kirjas hilisemas arengukavas (Eesti Noorsooteatri arengukava 2021–2024: 3). Autorite hulgast paistavad ka silma kohustusliku kirjanduse nimekirjas püsivad autorid (nt A. H. Tammsaare, A. Kitzberg) ja 67 erineva autori (tegelikkuses võib olla arv veelgi suurem, sest arvu on rühmatöö üheks autoriks loetud) näidendite/dramatiseeringute kasutamine kinnitab asjaolu, et teatri repertuaar on mitmekülgne ja kindlat autorit repertuaaris ei domineeri. Esinevadki näiteks tuntud klassikud, keda ka õpilased koolides peavad samuti lugema.

4.3. Publikuga seotud aspektid

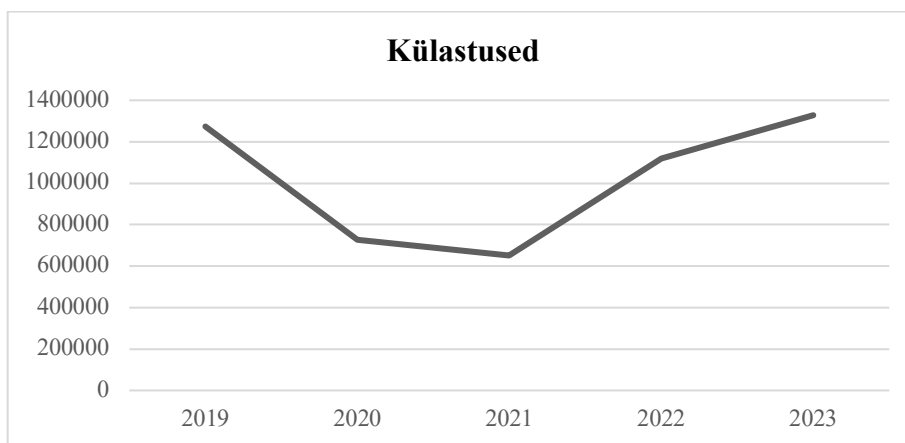
Alljärgnev peatükk keskendub Hans van Maaneni publikuga seotud aspektide analüüsile, lähtudes Eesti Noorsooteatri repertuaarist. Analüüsi fookuses on publiku hulk ja sihtrühmad. Kõigepealt on aga vajalik süüvida aastate vältel külastatavuste võrdlusesse. Selleks on koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal tabel, kuhu on märgitud aastate kaupa, kui palju inimesi Eesti Noorsooteatri saalides kui ka väljaspool statsionaari mängitavaid etendusi reaalsuses ka tegelikult külastas (vt tabel 11).

Aasta	Ferdinandi saal	Väike saal	Ovaal-saal	Muuseumi saal	Viinistu kunsti-muuseumi katlamaja	Auna teatri-maja suur saal	Vahesaal	Noorsootetri maja ruumides	Telliskivi kvartali M-hoone	Tapa raudtee-jaama hoone	Kokku:
2019	39 707	17 348	16 119	438	2 437	3 728	202	-	-	-	79 979
2020	19 845	11 421	7 059	974	-	1 173	-	-	-	-	40 472
2021	16 078 (+425)	5 444	5 470 (+259)	406	-	174	-	-	-	-	27 572 (+684)
2022	31 473	15 463	13 994	359	-	-	-	90	1 691	-	63 070
2023	28 673	20 571	16 041	-	-	-	-	-	-	3 655	68 940
Kokku:	135 776 (+425)	70 247	58 683 (+259)	2 177	2 437	5 075	202	90	1 691	3 655	

Tabel 11. Eesti Noorsooteatri külastatavused 2019–2023 saalide jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Vaadates tabelit 11 märkab kohe, et 2020 ja 2021 on kõige publikuvaesemate numbritega aastad. Põhjuseks jällegi koroonapandeemia ja sellest tulenevalt 50% mahutavusega saalide täitumuse tingimus, vaktsiinipasside olemasolu jne. Vaadates üldiselt kõigi Eesti etendusasutuste publikunumbreid (vt joonis 5), siis ka need on 2020 ja 2021 languses.

Joonis 5. Eesti etendusasutuste külastajate arvud 2019–2023.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistikaandmete põhjal

Eelnevalt jooniselt 5 on näha, et 2019. aastal oli Eesti etendusasutuste külastatavus kokku 1 273 303, kuid see langes u 43% 2020. aastal, kui algas koroonapandeemia ja külastajate koguarv kukkus 727 316. 2021. aastal langes publikunumber veelgi ehk fikseeriti 651 097 külastust. Peale piiranguid hakkas taas publikuarv kasvama ning ületas 2023. aasta taseme ehk 1 327 980. Võrreldes üldisi etendusasutuste külastusi Eesti Noorsooteatri omadega, siis need omavad ühist trendi. 2020 ja 2021. aasta külastatavus oli madalaim ning tõusma hakkas see alles 2022. aastast, kui saavutati publikunumbriks 63 070.

Lisaks kui vaadata Eesti Noorsooteatri 2019. ja 2023. aasta külastatavusi, siis teater ei olnud pandeemiaeelset külastatavust suutnud ikkagi taastada, mida tegelikult üldine teatrimaastik tegi. Tegelikult sooritati ju 2023. aastal Eestis rekordiline arv teatrikülastusi, 1 327 980. (Eesti Teatri Agentuur) Eesti Noorsooteatri 2023. aasta publikunumbritest ei jäänud küll palju puudu, et olla samal astmel 2019. aastaga, kuid suurem see siiski ei olnud. Põhjuseks ehk, et üldine teatrikülastajate rekord ei tulnud sihtgrupist, kes kõige enam Eesti Noorsooteatrit külastas. Mis tähendab, et täiskasvanud käisid küll rohkem teatris, kuid nooremal sihtrühmal läks koroonamõjudest taastumiseks veel aega.

Kõige enam mängiti etendusi aastate vältel ovaalsaal (vt tabel 5). Samas on huvipakkuv, kas sealne mahutavus oli ka sellisel juhul suurem kui Ferdinandi saalil. Selleks olen koostanud tabeli, kus on saalide keskmine mahutavus – st keskmine inimeste arv saalis (vt tabel 12). Samuti on paremaks näitlikustamiseks soovitatav vaadata leheküljel 27 asuvat tabelit 4, kuhu on kokku koondatud Eesti Noorsooteatri kodulehe andmete järgi saalide suurused (vt tabel 4).

Aasta	Ferdinandi saal	Väike saal	Ovaalsaal	Muuseumi saal
2019	310	145	70	34
2020	198	138	61	31
2021	201	94	54	23
2022	262	132	68	40
2023	268	155	71	-

Tabel 12. Eesti Noorsooteatri 2019.–2023. aastal saalides olevate inimeste keskmine arv.

Allikas: autori koostatud Eesti Noorsooteatri kodulehekülje andmete põhjal

Ovaalsaali keskmine etendustel viibinud külastajate arv (nt 2019: keskmiselt publikus 70 inimest) oli küll väiksem kui Ferdinandi saalis (nt 2019: keskmiselt publikus 310 inimest), kuid põhjuseks on muidugi ka saali väiksem suurus. Teisalt, kui ikkagi antakse 343 etendust rohkem kui Ferdinandi saalis, siis saab öelda, et ka ovaalsaali lavastustele oli publiku hulgas suur nõudlus. Arvestades, et igale ovaalsaali etendusele mahub 76 pealtvaatajat ja vaadates tabelist 12 ovaalsaalis olevate inimeste keskmist arvu (v.a koroonapandeemia mõju all olevad aastad 2020 ja 2021), siis peaaegu igal etendusel oli maksimaalselt rahvast ja paljud etendused pidid olema välja müüdud. Seega saab oletada, et sihtrühm, kellele saalis mängitakse käib palju teatris. Seda siis kas enda suurest huvist või toovad lapsed teatrisse lapsevanemad ja õpetajad ning sellest tulenevalt on ka külastatavus suur. Ovaalsaali põhiliselt sihtrühmast tuleb juttu hiljem.

Samuti on muuseumi saalis mängitud etendustel on olnud suur keskmine külastajate arv. Paremaks näitlikustamiseks – kui võtta 40. kohalise saali täitumused aastate lõikes eraldi, oli 2019. aastal igal etendusel keskmiselt 34 külastajat, 2020 – 31 külastajat, 2021 – 23 külastajat, 2022 – 40 külastajat; v.a koroonapandeemia aastad, on mahutavus olnud peaaegu et maksimaalne (vt tabel 12). Eriti oli saali täitumus suur 2022. aasta etendustel. Koroonast tingituna on 2021. aastat publikunumbrid väiksemad, kuid sellest tulenevalt ei saagi pidada seda kunstiliste languste tagajärjeks, vaid pandeemiast tingitud väheste avalike kohtade külastamine on publikunumbrit langetanud. Samas - repertuaaris oli muuseumi saalile mõeldud lavastusi vähe, kõigest 3, ja etendusi anti samuti seal vähem kui teistes teatri saalides (vt tabel 5). Tuleneda võiski see sellest, et teatri rõhuasetus ei olnud muuseumisaali lavastustel, vaid see oli mõeldud muuseumis pakutavale täienduseks ja miks mitte ka inimeste muuseumisse meelitamiseks.

Eelnevalt kogutud info põhjal selgus, et Ferdinandi saalis oli repertuaaris 41 lavastust ja etendusi anti viie aasta jooksul 535 (vt tabel 5). See paigutab saali lavastuste arvu võrdluses teiste saalidega kolmandale kohale ja etenduste arvu poolest teisele kohale. Neid teadmisi arvestades on eriti huvipakkuv, kas saalis, kus on olnud 2019–2023 perioodil repertuaaris kokku 41 lavastust ja etenduste arv on olnud saalide võrdluses lausa teisel kohal, on ka need etendused publiku seas nii populaarsed, et nii palju lavastusi ja etendusi on toimunud just Ferdinandi saalis.

Vaadates, kui palju oli saali täitumused aastate lõikes eraldi, siis keskmiselt oli 2019. aastal igal etendusel 310 teatrikülastajat, 2020 – 198 inimest, 2021 – 201 inimest, 2022 – 262 inimest ja 2023 – 268 inimest (vt tabel 12). Arvestades, et parterisse ja rõdudele mahub kokku 376 pealtvaatajat, siis saali keskmine täituvus ei ole nii suur kui ovaalsaalil ja muuseumi saalil. Ühest küljest võib põhjus tuleneda saali suurest mahutavusest. 376 inimest saali igale etendusele meelitada võib olla paras katsumus, sest arv on lihtsalt Eesti mõistes nii suur.

Samas tuleb tõdeda, et arvatavasti tuleb Ferdinandi saali suur etenduste hulk ka asjaolust, et teatrile on majanduslik kasulik näidata etendusi suuremas saalis, kus võimalik piletitulu on suurem. Vaadates piletituluseid, siis selgub, et näiteks 2019. aasta Ferdinandi saali piletimüügist saadud tulu oli 314 845€ (ilma km-ta) ja samal aastal ovaalsaalil 102 853€ (ilma km-ta). Samas Ferdinandi saalis toimus samal aastal ainult 128 etendust ja ovaalsaalil poole rohkem – 230 etendust. (Eesti Teatri Agentuur). Niisiis saab Ferdinandi saalis mängida vähem etendusi, kuid piletitulu teenib teater sealses saalis just rohkem.

Vaadates 2021. aasta väikese saali külastuste arvu, siis saab sealt välja lugeda küll, et tegelikult on koroonapandeemia mõju ehk 50% saali täitumuse nõue publikunumbrites märgatav. 2021. aastal oli väikese saali igal etendusel külastajaid keskmiselt täpselt pool saalist ehk 94/187-st (vt tabel 4 ja 12). Samuti muuseumi saali 2021. aasta iga etenduse keskmiste külastajate arvu vaadates selgub, et see on 50% saali täitumuse lähedal – 23/40-st (vt tabel 4 ja 12). Samas – 2020. aasta publikunumbritest ei ole 50% täitumus nii märgatav. Põhjuseks võib olla pandeemia alguses teatrite sulgemine ja 50% mahutavuse kehtimine algas alles 2021. aastast. Seega ei mõjutanud see üldist statistikat niivõrd.

Järgnevalt on vaatluse alla seatud sihtrühmad. Nimelt, vaadatakse järgnevalt kogu 2019–2023 repertuaari sihtgrupi põhiselt (vt tabel 13).

Sihtgrupp	Repertuaar 2019	Repertuaar 2020	Repertuaar 2021	Repertuaar 2022	Repertuaar 2023
Väikelapsed: kuni 5	11	11	9	10	10
Lapsed: 6–11	16	15	14	13	9
Teismelised: 12–16	3	2	4	2	2
Noored: 17–20	3	3	3	6	3
Täiskasvanud	2	0	2	3	7
KOKKU:	35	31	32	34	31

Tabel 13. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 kogu repertuaar sihtgruppide jaotuses.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Vaadates aastate lõikes kogu repertuaari sihtgruppide põhiselt, siis võib märgata, et suures ülekaalus hoitakse lavastusi, mis on mõeldud lastele vanuses 6–11-aastased. 2019. aastal oli repertuaaris kõige rohekem lastele mõeldud lavastusi ehk 16 (vt tabel 13). Kõige vähem oli repertuaaris sihtgrupile lavastusi 2023. aastal kui koguarv oli 9. Sama aastal oli natukene rohkem lavastusi mõeldud kuni 5-aastastele väikelastele (10). Siiski, kui vaadata perioodi tervikuna, siis lapsed 6–11-aastased on seatud teatri põhiliseks sihtrühmaks, järgnevad sellele kuni 5-aastased väikelapsed ja seejärel noored.

Noore vaataja liigituses on kõige väiksem rõhuasetus teismeliste sihtgrupil, kellele on olnud 2019–2023 ajavahemikul mängukavadest valida 2–4 lavastuse vahel. Samas tuleb tõdeda, et see on ootuspärane tulemus, kui arvestada üldis eesti teatrimaastikku. Nimelt kui vaadata võrdluseks kõikide etendusasutuste kogu repertuaari lavastusi sihtgruppide jaotuses (2023. aastal), siis teismelistele oli valida ainult 18 lavastuste vahel. Võrdluseks oli samas aasta näiteks lastele 6–11-aastastele 155 lavastust erinevate teatrite mängukavades ja väikelastele 46. (Eesti Teatri Agentuur)

Täiskasvanud vaatajale suunatud lavastusi hakkab repertuaaris olema rohkem aastast 2022 ja 2023 (vt tabel 13). Nagu juba eelnevalt sai mainitud esimeses peatükis, siis 2016–2019.

aastateks loodud SA NUKU arengukava tõi välja nõrkustena, et täiskasvanutele ei ole repertuaaris eriti palju suunatud nuku- ja visuaalteatrilavastusi (SA NUKU arengukava 2016–2019: 5–6). Sama murekoht aga puudus Mirko Rajase ametiajal koostatud uuest arengukavast, millest järelsus, et Rajase eesmärgiks on rohkem repertuaari suunata ka täiskasvanud vaatajaskonnale.

Vaadates tabelit 13 selgub, et 2019. aastal said täiskasvanud valida ainult 2 lavastuse vahel. 2020 puudusid sellele sihtgrupile lavastused ja 2021. aastast hakkavad toimuma muutused. 2021. aastal esietendub kaks uut lavastust, mille sihtgrupp on 21+. Esimene neist on 02.02.2021 esietendunud lavastus „ÜLT” ja 26.09.2021 esietendus tragikomöödia lavastus „Ninasarvik” (Eesti Teatri Agentuur). Tabeli 13 andmetel on vaadeldava perioodi rekordiline arv täiskasvanute lavastusi mängukavas aastal 2023 (7). Niisiis saab öelda küll, et tehakse muutused repertuaaris ja hakatakse rohkem pakkuma Rajase kunstilise juhi ametiajal ka lavastusi täiskasvanutele.

Alljärgnevalt on koostatud Eesti Noorsooteatri kohta tabel, kuhu on märgitud sihtrühmade kaupa, mitu lavastust oli 2019–2023 perioodil repertuaaris (vt tabel 14).

SIHTGRUPP	LAVASTUSTE ARV REPERTUAARIS
Väikelapsed: kuni 5	17
Lapsed: 6–11	24
Teismelised: 12–16	4
Noored: 17–20	10
Täiskasvanud	9
KOKKU:	64

Tabel 14. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 repertuaaris olevate lavastuste arvud sihtgruppide lõikes.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Eelnevast tabelist selgub samuti, et Eesti Noorsooteatri lavastustest enim olid suunatud sihtrühmale 6–11-aastased. Populaarsuselt teisel kohal on kuni 5-aastastele väikelastele mõeldud lavastused. Seega, arvestades üldist teatripilti, mille näited oli eelmisel leheküljel, on arusaadav, miks ongi nii palju lavastusi mõeldud just 6–11-aastastele, sest see sihtgrupp külastab Eesti Noorsooteatrit kui ka teisi teatreid, mis pakuvad lavastusi noorele vaatajale, kõige rohkem. Teisalt on ka seal loogiline põhjus. Nimelt selles eas lapsed tunnevadki kõige enam huvi ümbritseva maailma vastu ja tahavad õppida uusi oskusi ning teadmisi (Tarkvanem). Teater on selgitamiseks kunstilise narratiivi kaudu väga hea vahend, et vastata lapse tekkinud küsimustele või tutvustamaks talle maailma. See selgitab ka, miks just sellele sihtrühmale on mõeldud nii palju lavastusi.

Lisaks tasub tähelepanu pöörata asjaolule, et kuigi repertuaaris on 17 väikelastele mõeldud lavastust, siis paljud neist püsivad repertuaaris pikka aega. Põhjus ongi tingitud kindlasti sihtgrupilisest nõudlusest. Näiteks vaadates 2019. aastal publikunumbreid, siis väikelastele mõeldud etendustel käis kokku 12 548 ja 6–11-aastastele lastele suunatud etendustel 49 800

teatrikülastajat. Võrdluseks teismelistele suunatud etendustel oli kokku 10 518, noortele suunatud etendustel 6 232 ja täiskasvanutele suunatud etendustel 881 vaatajat. (Eesti Teatri Agentuur) Publikunumbrite vahetõttu kinnitab, et kõige rohkem käib teatris sihtgrupp väikelapsed ning lapsed. Lisaks võib järeldada, et väikelaste lavastused on aastast aastasse uue vaatajaskonna juurde tulemise tõttu kauem repertuaaris ning kuna see sihtrühm külastab teatrit palju, siis võibki mõni lavastus olla repertuaaris kauem. Samuti mängitakse väikelaste lavastusi väiksemates saalides, mis tõttu ei ole ühe etendusel korraga palju inimesi (vt tabel 15). Suur nõudlus ja väiksem saal loob olukorra, kus lavastus võib olla repertuaaris kauem, sest pidevalt leidub inimesi, kes soovivad teatrisse veel seda lavastust vaatama tulla. Näiteks ovaalsaali lavastus „Kodud” (autor Helle Laas) püsis repertuaaris 12 aastat (teatris mängitud lausa perioodil 2011–2023) (Eesti Teatri Agentuur). Järelikult on vanemad viinud väikelapsi pidevalt seda lavastust teatrisse vaatama ja nii polnud teatril vajadust seda varem repertuaarist kõrvaldada.

Veel on Eesti Noorsooteater enda repertuaari loomise põhimõtetes öelnud, et repertuaari valikul arvestatakse ka Eesti koolides kehtivate õppekavadega ja teatri eesmärk on noort vaatajat enda tegevusega toetada ja visuaalsete kujundite kaudu arendada ning aidata täisväärtuslikuks kodanikuks kasvamise protsessi (SA NUKU arengukava 2016–2019: 3). Seega toetab see eelnevalt maailma tutvustamise ja kasvamisprotsessi arenemise toodud väidet. Noorele vaatajale suunatud lavastuste suurt hulka selgitab arvatavasti üldine teatripilt. Kui teised etendusasutused ei pööra nii palju rõhku noorele vaatajale suunatud lavastuste pakkumisega, siis ongi Eesti Noorsooteater võtnud endale ülesandeks seda ise teha. Näiteks on 2. klassi soovitusliku kirjanduse nimekirjas Antoine de Saint-Exupéry raamat „Väike prints” (NT veebileht: Rahva Raamat, Kooli kohustuslik kirjandus). 2019. ja 2020. aastal on Eesti Noorsooteatri repertuaaris olnud sama raamatu aineiline lavastus „Väike prints” (Eesti Teatri Agentuur).

Kõige vähem on teismelistele ehk 12–16-aastastele suunatud lavastusi. Neid on isegi vähem, kui on täiskasvanud sihtrühmale loodud lavateoseid. Teismelised on sellised, kelle kehalised arengud tingivad omakorda muutuseid arenevas isiksuses ja suhetes teiste inimestega (Tarkvanem). Seega on iga arenev noor isesugune lapse ja täiskasvanuks saamise vahepealsel

perioodil. Sellest tulenevalt võib-olla ongi raske teha sellele sihtrühmale lavastusi, mis kõiki kõnetaks, ja lavastajad ei pööra sellele sihtrühmale nii suurt rõhku.

Samuti sihtrühmadest tulenevalt oli huvipakkuv, kas Eesti Noorsooteatris on tekkinud kindlad mustrid, missugustes teatrisaalides millistele sihtrühmadele kõige enam etendusi mängitakse. Sellele küsimusele vastuste leidmiseks on koostatud tabel, kuhu on märgitud saalides mängitavate lavastuste kõige enam suunatud sihtrühm (vt tabel 15).

Saal	Kõige esinevam sihtrühm
Ferdinandi saal	Lapsed: 6–11
Väike saal ehk <i>black-box</i>	Lapsed: 6–11
Ovaalsaal	Väikelapsed: kuni 5
Muuseumi saal	Väikelapsed: kuni 5

Tabel 15. Eesti Noorsooteatri 2019–2023 saalides mängitavate lavastuste kõige enam suunatum sihtrühm.

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Tabeli tulemustest selgub jällegi, et kõige enam domineerivad lavastused, mis on loodud väikelaste sihtrühmale (kuni 5-aastased) ja lastele (6–11-aastased). Võrdluseks – tulles tagasi tabeli 14 juurde, siis selgus ju ka sealt, et just sellele sihtrühmale loodud lavastuste arv oli kõige suurem. Niisiis saab öelda, et Eesti Noorsooteatri põhiline sihtrühm ongi lapsed kuni 5-aastased ja 6–11-aastased.

Lisaks tundub repertuaari vaadates, et nendele sihtrühmadele loodud lavastustest mõni püsib repertuaaris ka väga kaua. Näiteks on vaadeldava perioodi repertuaaris kõige kauem kavas olnud lavastus aastast 1981 – „Karjapoiss on kuningas” (Rein Agur / rahvaluule) ja loodud ongi see laste sihtrühmale vanuses 6–11. Ka väikelastele loodud lavastustest on mõni repertuaaris pikka aega. 2004. aastast on repertuaaris lavastus „Isekas hiiglane” (Oscar Wilde) ja 2006. aastast „Tsuhh, tsuuh, tsuuh...” (Helle Laas). (Eesti Teatri Agentuur)

Tulles veel kord tagasi sihtrühmaliste erisuste juurde, siis selguski, et väikelastel on kõige huvipakkuvamad teemad, mis on seotud fantaasiarikka maailmaga (Davis, Evans 1987: 62, 66; Goldberg 1974: 81–82 viidatud Rämmann 2016: 14 kaudu). Nukulavastused on selleks kõige sobivamad ja annavadki edasi väikelapsele maagilist kogemust (nt rääkiv nukk on vägagi fantaasiarikas ja tavaelust kaugel). Selliseid lavastusi ongi parem teha väiksema suurusega saalides, et tekiks fantaasiamaailma loomisel vajalik intiimsus publikuga. Nagu selgus ka tabelit 9, siis sellepärast ongi paljud nukulavastused mõeldud ovaalsaalile.

6–11-aastastele mõeldud lavastused on juba suuremates saalides, sest seda põhjendab ka asjaolu, et lavastusliikide poolest on need lavastused juba rikkamad. Tabelist 9 Ferdinandi saalis toimuvate lavastuste lavastusliike vaadates on need enamasti mitmeliigilavastused ja žanriliselt „sõna, muusika, liikumine”. Seega toetab lavastusliikide ja žanride erinevus seda, miks just sealses saalis on kõige enam 6–11-aastastele loodud lavastusi. Mida suuremad ja efektsemad lavastused, seda köitvamad on nad sellises eas publikule.

Kokkuvõte

Käesolev bakalaureusetöö keskendus repertuaari analüüsimisele. Huvipakkuvaks oli Eesti Noorsooteater, mis on ainus teater Eestis, kes on võtnud ülesandeks tegeleda noore vaatajaga. Repertuaari vaadeldavaks perioodiks võeti töö kirjutamise lähiaastad ja materjali kättesaadavuse tõttu ajavahemik 2019–2023. Kirjatöö eesmärk oli repertuaari kaudu uurida teatri poolt nimetatud perioodil esietendatud, aga ka kauem kavas olnud lavastusi, esinevaid teatritüüpe, žanriliselt lavastuste jagunemist ja lavastuste alusmaterjalide autoreid (sh nende päritolu). Samuti oli sihiks mõista, milliseid lavastusi mängitakse erinevates Eesti Noorsooteatri saalides. Bakalaureusetöö vajalikkus tuleneb soovist, et teatriteadlastel oleks ajalooline kokkuvõtlik materjal, millest oma töödes lähtuda, kui uurimisobjektiks on Eesti Noorsooteater või ka üldiselt noore vaataja teater Eestis.

Kirjatöö esimene peatükk keskendus Eesti Noorsooteatrist kunstilistest vaadetest ja repertuaarile seatud eesmärkide kajastamisega. Teatri poolt koostatud arengukavadest jäi kõlavaks, et perioodil 2016–2019 oli oluline teha teatrit nooremale vaatajaskonnale, kuid hilisemas arengukavas oli selgemalt suunitletud noore vaataja teatri mõiste. Samuti peab Eesti Noorsooteater oluliseks visuaalteatri arendamist.

Teine peatükk seletas, missugune erinevus on lasteteatril ja noore vaataja teatril. Saab öelda, et tegemist on omavahel sünonüümsete terminitega, millel kummalgi pole täpset definitsiooni. Siiski on neil ühisosa, mis hõlmabki teatrit, mis on suunatud kutseliste näitlejate poolt lastele ja noortele. Lasteteatri termini kasutamine on rohkem kõnekeelne ja võib jätta ekslikult mõiste ainult kooliteatri piiridesse. Eesti Noorsooteater kasutab noore vaataja terminit arvatavasti asjaolul, et see annab võimaluse haarata laiemat sihtgruppi. Laste- ja noorteteatri põhiliseks erisuseks on lavastuste pikkused ja teemad. Teatris, mille sihtgrupiks on 0–16. aastased, käsitletavat teemad on rohkem fantaasiarikkamad ja moraalile rõhutavamad. Noorteteatri teemad on sarnasemad täiskasvanutele mõeldud lavateostega, kuid erinevad temakäsitluste põhjalikkuse poolest.

Kolmandas peatükis tutvustati töö teooriat. Analüüsi aluseks oli Hans Van Maaneni teos „How to Study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic values”. Maaneni kunstiilma tasandite toimimise suhetest ja funktsioonidest lähtuvalt jagati analüüs loomisega, lavastuste vahendamise ja ekspluateerimisega, publikuga seotud aspektideks.

Loomisega seotud aspektide peatükis uuriti nii teatri kujunemist ja muutumist kui ka teatri saalide tutvustamisega. Samuti vaadati teatri näitlejate koosseisu ja selle muutumist. Teatri koosseisuliste näitlejate arv on aastate jooksul sarnane, kuid samal ajal suurenes lepinguliste näitlejate palkamine. See näitab, et teater hakkab aina enam tegema koostööd teiste näitlejate ja etendajatega. Näiteks tehakse koostööd EMTA-ga. Koosseisulise trupi hulgast on kõige enam perioodi jooksul lavastanud kunstiline juht Mirko Rajas ning samas näitlejana töötav Taavi Tõnisson. Enamasti tulevad lavastajad lepinguliste koostööde kaudu (nt teistest teatritest), mis muudab kunstilise poole mitmekülgsemaks.

Lavastuste vahendamise ja ekspluateerimisega seotud aspektide peatükis tutvustati Eesti Noorsooteatri nelja saali. Lisaks prooviti leida vastus uurimisküsimusele – milline on Eesti Noorsooteatri teatristatistika lavastuste, etenduste ja külastatavuste võrdluses. Tuleb välja, et lavastusi on igal hooajal repertuaaris umbes kolmkümmend. Lisaks vaadates lavastuste arvu, siis see oli suurem ovaalsaalis ja väikeses saalis. Perioodi 2019–2023 jooksul on repertuaaris olnud lavastusi mängitud kõige enam ovaalsaalis, kus toimus 878 etendus ja sealsete lavastuste kõige esinevaks sihtrühmaks olid väikelapsed kuni 5. Suur etenduste arv tuleneb sellest, et selles eas lastele ongi parem teha lavastusi väiksema suurusega saalides, et tekiks fantaasiamailma loomisel vajalik atmosfäär. Teisalt, kuna väikelapsed kuuluvad ka teatri põhilisse sihtrühma ja moodustab suurema osa Noorsooteatri publikust, siis väike saali mahutavus ja suur nõudlus on tinginud 878 etendust. Töös leiti veel, et kõige rohkem teatrivaatajaid käis aga Ferdinandi saalis, 135 776, kuid vaadates saalide keskmist mahutavus, siis oli see hoopis suurem väiksemates saalides nagu näiteks ovaalsaalis ja muuseumi saalis. Sihtrühm, kellele väiksemates saalides mängitakse, on üks teatrit külastavamaid ja saalide väike mahutavus ongi põhjustanud, miks paljud etendused on välja müüdnud või suure saalis viibijate arvuga. Üldiselt on Eesti Noorsooteatri külastatavus aastas 60 000 kuni 70 000 inimese piires (v.a koroonapandeemia aastad).

Uurimistöö teine uurimisküsimus oli: millised teatritüübid, žanrid ja autorid domineerivad Eesti Noorsooteatri repertuaaris? Eesti Noorsooteater nentis arengukavades, et nende jaoks on oluline visuaalteater. Repertuaari uurides selguski, et kõige enam oligi nuku- ja objektiteatrilavastusi. Kuna teater soovis ka teha visuaalteatrilisi otsinguid, on põhjendatud, miks seda lavastusliiki repertuaaris kõige enam esineb. Kõige esinevamad žanrid olid nukuteater ja draama. Samas käis publik kõige enam vaatamas „sõna, muusika ja liikumise” kategooriasse liigitatud lavastusi. Erinevus tuli sellest, et erinevast žanrist lavastusi mängiti ka erineva suurusega saalides. Kõige suuremas saalis ehk Ferdinandi saalis mängiti kõige sagedamini mitmeliigilavastusi ja žanriliselt „sõna, muusika, liikumise” liigituse alla kuuluvaid lavateoseid ning need olid suunatud enamasti sihtgrupile 6–11. aastased lapsed, kes kuuluvad ka teatrit enim külastavasse sihtrühma. Vaadates repertuaaris esinevaid autoreid, siis kedagi kindlat domineerimas ei tuvastatud. Teater kasutab pigem erinevaid klassikuid, kuid samal ajal ei unusta ka kodumaist draamakirjandust. Lavastuste alusmaterjalidest enim pärines Eestist (38) millele järgnesid 5 Inglismaalt ja 5 Saksamaalt.

Sihtgrupiliselt oli lavastusi kõige enam väikelastele (0–5 a) ja lastele (6–11 a). Niisiis on teatrit põhiliseks sihtrühmaks väikelapsed ja lapsed. Väikelastele mõeldud lavastusi mängitakse enim väiksemates saalides ja sel toimub ka enim etendusi, sest saalid, kus samas nendele mõeldud lavastusi mängitakse ei võimalda ühele etendusele korraga palju publikut. Lastele mõeldud lavastusi mängitakse enim suures 376-kohalises Ferdinandi saalis ja 200-kohalises väikeses saalis.

Uurimistöös ei ole kunstilise sisu analüüsi, mida saab edaspidi tööst edasi arendada. Näiteks uurida, milliseid teemasid käsitletakse Eesti Noorsooteatri kõige suurema publikuhulgaga lavastustes ehk mis sisu publikut kõige enam huvitas ja mis teemasid teater kõige enam vaatajatele pakkus. Samuti saaks uurida teatrikriitikat, et kuidas repertuaaris kaua püsivad lavastused ka kunstilisest seisukohast erilised on.

Kasutatud kirjandus

Aedmaa, Liis, 2023. Mirko Rajas: noor vaataja tuleb teatrisse täiesti eelarvamustevabalt. ERRi kultuuriportaal. <https://kultuur.err.ee/1608861440/mirko-rajas-noor-vaataja-tuleb-teatrisse-taiesti-eelarvamustevabalt> (vaadatud 27.03.2025).

ASSITEJ Eesti Keskus, Liikmed, <https://assitej.ee/liikmed> (11.03.2025).

Eesti Noorsooteater. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. <https://statistika.teater.ee/stat/theatres/show/3/> (vaadatud 06.03.2025).

Eesti Noorsooteatri arengukava = SA Eesti Noorsooteater arengukava 2021–2024. https://eestinoorsooteater.ee/sites/default/files/Sihtasutus_Eesti_Noorsooteater_arengukava_2021-2024.pdf (vaadatud 11.06.2025).

Eesti Noorsooteatri missioon ja visioon, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://www.eestinoorsooteater.ee/et/eesti-noorsooteatri-missioon-ja-visioon> (08.03.2025).

Eesti noorsooteatrite ajalootaust, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://eestinoorsooteater.ee/et/eesti-noorsooteatrite-ajalootaust> (03.03.2025).

Eesti Noorsooteatri uueks juhiks valiti Leino Rei, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://noorsooteater.ee/et/uudis/eesti-noorsooteatri-ueeks-juhiks-valiti-leino-rei> (vaadatud 11.06.2025).

Etenduskunstide valdkonna rahastamine. Kultuuriministeerium. <https://www.kul.ee/kunstid-ja-loomemajandus/etenduskunstid/rahastamine> (20.03.2025).

Helle Laas, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://eestinoorsooteater.ee/et/helle-laas> (vaadatud 12.03.2025).

Karl Sakrits, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://www.eestinoorsooteater.ee/et/karl-sakrits> (vaadatud 14.05.2025).

Keller Vahur; Anna-Liisa Õispuu, 2007. Miks on nukuteater eriline? *Sirp*. <https://www.sirp.ee/miks-on-nukuteater-eriline/> (vaadatud 09.03.2025).

Kooli kohustuslik kirjandus, Rahva Raamatu koduleht, <https://rahvaraamat.ee/et/t/kohustuslikkirjandus> (14.05.2025).

Külastused lavastusliikide žanrite järgi. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/visitorsByProductions (vaadatud 23.04.2025).

Lavastused sihtgruppide järgi. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/productionsTargetGroup (vaadatud 11.03.2025).

Linder, Eva-Liisa 2013. Lasteteatri arengud. Ühiskondlik ja visuaalkunstiline mõõde. – Teatrielu 2012. Koost Hedi-Liis Toome ja Liina Unt. Tallinn: Tallinna raamatutrükikoda, 31.

Maanen, Hans van 2009. *How to Study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Madli Pesti, 2013. Visuaalteater kui kunstide sulam. *Sirp*. <https://www.sirp.ee/visuaalteater-kui-kunstide-sulam/> (vaadatud 12.03.2025).

Mitmeliigilavastused 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/productionsMulti (vaadatud 11.06.2025).

Mitmeliigilavastuste etenduste ja küllastajate arv žanrite järgi 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/performanceMulti (vaadatud 14.05.2025).

Muusikalavastuste žanrid 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/performanceMusic (vaadatud 14.05.2025).

Noortestuudio rännaklavastus: SOMNIA VERA FACIT, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://www.eestinoorsooteater.ee/et/somnia-vera-facit> (vaadatud 11.06.2025).

NUKU arengukava = SA NUKU arengukava 2016–2019. https://eestinoorsooteater.ee/sites/default/files/SA%20NUKU%20arengukava%202016-2019.pdf?_ga=2.141552498.132654905.1749032367-1079926072.1742460124 (vaadatud 11.06.2025)

Nukuteatri hoone (Lai tn 1 ja 3) ajalugu, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://eestinoorsooteater.ee/et/hoonete-ajalugu> (vaadatud 25.03.2025).

Repertuaari üldnimekiri 2019. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/repertoireConsolidatedList (vaadatud 23.02.2025).

Repertuaari üldnimekiri 2020. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/repertoireConsolidatedList (vaadatud 23.02.2025).

Repertuaari üldnimekiri 2021. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/repertoireConsolidatedList (vaadatud 24.02.2025).

Repertuaari üldnimekiri 2022. Eesti Teatri Agentuuri koduleht.
https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/repertoireConsolidatedList (vaadatud 25.02.2025).

Repertuaari üldnimekiri 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht.
https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/repertoireConsolidatedList (vaadatud 26.02.2025).

Röövel Hotzenplotz, Eesti Noorsooteatri koduleht,
<https://www.eestinoorsooteater.ee/et/r%C3%B6vel-hotzenplotz> (vaadatud 13.06.2025).

Röövel Hotzenplotz, Eesti Teatri Agentuuri koduleht,
<https://statistika.teater.ee/stat/repertoire/show/3091/3> (vaadatud 13.06.2025).

Rämmann, Kadriis 2016. *Eesti lasteteatri funktsioonid*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool,
<https://dspace.ut.ee/items/90e428ad-5ce4-46e7-aa2f-909ad313e358> (17.03.2025).

Saalide rent, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://www.eestinoorsooteater.ee/et/teater/saalide-rent> (vaadatud 25.03.2025).

Sihtasutuse Eesti Noorsooteater põhikiri.
https://www.eestinoorsooteater.ee/sites/default/files/SA_Eesti_Noorsooteater_p6hikiri.pdf
(vaadatud 02.05.2025).

Sihtisid pole sel sillal, Eesti Noorsooteatri koduleht,
<https://www.eestinoorsooteater.ee/et/sihtisid-pole-sel-sillal> (vaadatud 26.03.2025).

Sven Karja, 2017. *Eesti teatrite repertuaari koostamise põhimõtted 1986–2006*. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikool, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/2e116d38-8c8a-4a7e-af1f-90ef2858655e/content> (24.02.2025).

Sõnalavastuste žanrid 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/perProductionsDrama (vaadatud 14.05.2025).

Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee>

Taavi Tõnisson, Eesti Teatri Agentuuri koduleht. <https://statistika.teater.ee/stat/actors/show/509> (vaadatud 14.05.2025).

Tantsulavastuste etenduste ja külastajate arv žanrite järgi 2023. Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://statistika.teater.ee/stat/stat_filter/show/performanceDance (vaadatud 14.05.2025).

Teatristatistika 2023: teatritegijate aktiivsust kroonib senisest suurim teatrikülastuste arv, Eesti Teatri Agentuuri koduleht. <https://teater.ee/uudised/teatristatistika-2023-teatritegijate-aktiivsust-kroonib-senisest-suurim-teatrikulastuste-arv/> (vaadatud 17.05.2025).

Teatrist, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://eestinoorsooteater.ee/et/teatrist> (vaadatud 05.03.2025).

Teatriterminoloogia sõnastik. 2025. <https://teater.ee/teatriinfo/terminoloogia/>

Teises toas, Eesti Noorsooteatri koduleht, <https://eestinoorsooteater.ee/et/teises-toas> (vaadatud 04.06.2025)

Värk, Eike, 2004. *65 aastat Eesti kutselist nukuteatrit. Ajalugu ja kroonikad*. Tallinn: UNIMA Eesti Keskus ja Eesti Nukuteater. Võrguversioon. <https://eestinoorsooteater.ee/e-raamat/index.html> (vaadatud 03.03.2025).

6–11-aastase lapse areng. Tarkvanem. <https://tarkvanem.ee/suhe-lapsega/lapse-arenguetapid/6-11-a-lapse-areng/> (23.04.2025).

13–19-aastane laps. Tarkvanem. <https://tarkvanem.ee/vaimne-tervis/13-18-a-laps/> (23.04.2025).

Summary

Estonian Theatre for Young Audiences – repertoire analysis 2019–2023

The thesis focuses on analysing the repertoire of the Estonian Theatre for Young Audiences from the period 2019–2023. The aim is to examine the new and older productions premiered by the theatre during this period, the types of theatre performed, the genre distribution of the productions and the authors represented in the repertoire. In addition, the work looked at which productions were staged in the various Estonian Theatre for Young Audiences venues. The goal of the thesis is to understand the trends and main attitudes of the theatre in the period 2019–2023. The necessity of the thesis stems from the desire of theatre researchers to have historical summary material to base their work on when researching. In addition, the work looked at which productions were staged in the various Estonian Theatre for Young Audiences venues or the theatre of the young spectator in Estonia in general.

The research method was a repertory study. For this purpose, Hans van Maanen's work "How to study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values" (2009) was used as the main tool of interpretation. The analysis of the work is based on Maanen's categorisation and is therefore divided into aspects related to creation, mediation and exploitation of productions, and audience.

The first chapter of the thesis focused on the Estonian Youth Theatre from an artistic point of view and the objectives set for the repertoire. From the development plans prepared by the theatre, it was clear that in the period 2016–2019 it was important to make theatre for younger audiences, but in the later development plan the concept of theatre for young audiences was more clearly targeted. The Estonian Youth Theatre also considers the development of visual theatre to be important.

The second chapter explained the difference between children's theatre and theatre for young audiences. It can be said that these are synonymous terms, neither of which has a precise definition. However, they do have common features, which include theatre directed by

professional actors at children and young people. The use of the term “children's theatre” is more colloquial and may erroneously confine the term to the field of school theatre. The third chapter presented the theory of the work and how the analysis of the relationships and functions of Maanen’s levels of operation in the world of the arts is divided into aspects related to creation, mediation and exploitation of productions, and audiences.

In the course of the analysis of the aspects related to the distribution and exploitation of productions, an attempt was made to find an answer to the research question – what are the theatrical statistics of the Estonian Youth Theatre in terms of productions, performances and attendance. It turns out that there are about thirty productions in the repertoire each season and that over the last five years the most productions in the repertoire have been performed in the Oval Hall, where there have been 878 performances. The average attendance was much higher in smaller venues such as the Oval and the Museum. On average, the attendance at the Estonian Youth Theatre was between 60 000 and 70 000 people a year, except during the COVID-19 pandemic years 2020–2021.

The second research question of the thesis was: which theatre types, genres and authors dominate the repertoire of Estonian Youth Theatre. The Estonian Youth Theatre states in its mission statement and in its repertory-making principles that visual theatre is important to them. The work revealed that the repertoire was dominated by puppet and object theatre productions. As the theatre also wanted to explore visual theatre, it is reasonable why this type of theatre is the most common in the repertoire. At the same time, there was a high level of audience interest in multi-genre productions, as the target audience for such productions is the group that visits the Estonian Youth Theatre the most.

Puppet theatre and drama were the most popular genres. At the same time, the productions that were most popular were those in the categories of words, music and movement. The difference came from the fact that productions of different genres were also performed in different sized venues. The largest hall, the Ferdinand Hall, was the most frequent venue for multi-movie productions and for productions that were categorised as word, music and movement. Looking at the authors in the repertoire, there was no one dominant figure. The theatre tends to use a

variety of classics, but it does not forget domestic dramatic literature. Most of the basic material used was from Estonia.

In terms of the target groups, the largest number of productions were for young children (0–5 years) and children (6–11 years). Thus, young children and children are the main target audience for theatre. The smaller theatres are the ones with the largest number of productions for young children and the largest number of performances, as the theatres where the productions for young children are performed do not allow for a large audience for a single performance. The 376-seat Ferdinand Hall and the 200-seat Small Hall are the venues with the most children's plays.

The work does not include an analysis of the artistic content, which could be further developed, for example on the basis of theatre criticism. In addition, the work could be taken further by looking at which halls were used for the plays that had been in the repertoire for a longer period of time.

**Lisa: Eesti Noorsooteatri 2019–2023 repertuaaris esinevad
autorid/dramatiseerijad**

1. Andri Luup
2. Jostein Gaarder
3. Etgar Keret
4. Jonathan Swift
5. Kaja Kann
6. Oscar Wilde
7. Rein Agur / rahvaluule
8. Mark Haddon
9. Helle Laas
10. Ellen Niit
11. Annie M. G. Schmidt
12. Michael Ende
13. Anton Hansen Tammsaare
14. Maria Usk
15. Vennad Grimmid
16. Eleanor H. Porter
17. Franz Kafka
18. Mirko Rajas
19. Kristi Kangilaski
20. Eesti muinasjutt
21. Leino Rei
22. Otfried Preussler
23. Ervin Lázár
24. James Krüss
25. William Shakespeare
26. Ott Kilusk

27. Hans Christian Andersen
28. Rahvaluule
29. Antoine de Saint-Exupéry
30. Herbert George Wells
31. Toon Tellegen
32. Ott Aardam
33. Taavi Tõnisson
34. Priit Pärn
35. Betti Alver
36. August Kitzberg
37. Elo Tuule Järv
38. Ernst Peterson-Särgava
39. Roos Lisette Parmas
40. Wolfgang Herrndorf
41. Eugène Ionesco
42. Priit Põldma
43. Mari-Liis Lill
44. Renate Keerd
45. Kersti Heinloo
46. Kati Kuusemets
47. Eva Koff
48. Indrek Koff
49. Duncan Macmillan
50. Jens Sigsgaard
51. Astrid Lindgren
52. Juhan Liiv
53. Nikolai Gogol
54. Rühmatöö
55. Piret Jaaks
56. Ajjar Ausma

57. Helen Reitsnik
58. Kärt Tõnisson
59. Päär Pärenson
60. Tiina Mölder
61. Mikk Jürjens
62. H. Läks
63. Sarah Crossan
64. Tennessee Williams
65. Katri Pekri
66. Günter Grass
67. Kalju-Karl Kivi

Allikas: autori koostatud Eesti Teatri Agentuuri statistiliste andmete põhjal

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Catlyn Rebas ,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Eesti Noorsooteatri repertuaarianalüüs 2019–2023” ,

mille juhendaja(d) on Hedi-Liis Toome ,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Catlyn Rebas

28.05.2025